

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง
อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

เกรียงไกร จิระจรัสชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

พ.ศ. 2549

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

**PEOPLE PARTICIPATION MODEL IN FOREST RESOURCE
CONSERVATION FOR ECOTOURISM AT KHAO PHRA-
KHAO SOONG, AMPHOE NONG BUA ,
NAKHON SAWAN**

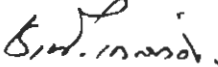
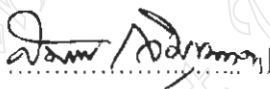

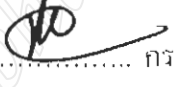
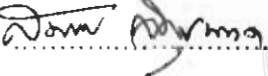

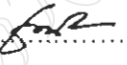
Kriangkrai Jirajirangchai

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master
Degree of Arts Program in Development Strategy
Nakhon Sawan Rajabhat University**

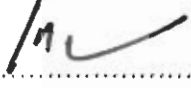
2006

Copyrighted by Nakhon Sawan Rajabhat University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว
ผู้วิจัย นายเกรียง โกร จิรวิรัชชัย
สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปีการศึกษา 2548

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการที่ปรึกษา
 ประธานกรรมการสอบ (รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง)	 ประธานกรรมการที่ปรึกษา (ดร.สมภพ เจิมขุนทด)
 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (อาจารย์ บัวอ้อ บำรุงศรี)	 กรรมการที่ปรึกษา (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณ กงมี)
 กรรมการสอบ (ดร.สมภพ เจิมขุนทด)	
 กรรมการสอบ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณ กงมี)	
 กรรมการสอบ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิตส์ นีศรีสวัสดิ์)	

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ยุทธศาสตร์การพัฒนา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เอกhem ศรีเดีมา)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

วันที่ เดือน พ.ศ.

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
ผู้วิจัย	นายเกรียงไกร จิรจิรังชัย
คณะกรรมการที่ปรึกษา	สมกษ เจริญนทล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณ กงมี
สาขา	พุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์
ปีการศึกษา	2548

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง และสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ประชาชนในพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลทุ่งทอง หนองบัว หนองกลับ รวม 372 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและปัญหาในการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิธีการสนทนากลุ่ม (F.G.D.) และแบบประเมินบทบาท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อพิจารณาโดยรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) เมื่อพิจารณารายข้อ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาค้น

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$)

รองลงมาได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.96$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล การปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.85$)

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานพระนางสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

2.1. วิเคราะห์ประเด็นปัญหา

2.2. เลือกปัญหา

2.3. กำหนดวิธีการโดยใช้วิธีการปรับปรุงกับประเด็นปัญหาระดับมากถึงปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และใช้วิธีการดำรงรักษากับประเด็นปัญหาระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล การปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.4. สร้างรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.5. ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินทบทวน

2.6. รายงานผล

Abstract

Thesis Title	People Participation Model in Forest Resource Conservation for Ecotourism at Khao Phra - Khao- Soong Amphoe Nong Bua, Nakhon Sawon
Researcher	Kriangkrai Jirajirangchai
Advisory Committee	Dr. Sompop Chernkhuntod, Asst. Prof. Suwan Khongmee
Program	Development Strategy
Academic Year	2005

The purposes of this research were to study the problems of people participation in forest resource conservation for ecotourism at Khao Phra - Khao Soong, Amphoe Nong Bua, Nakhon Sawan Province and to create a model of people participation in forest resource conservation for ecotourism at Khao Phra - Khao Soong.

The study was divided in 2 stages:

Stage 1: to study the problems of people participation in forest resource conservation for ecotourism at Khao Phra - Khao Soong, Amphoe Nong Bua, Nakhon Sawan Province.

Stage 2: to create a model of people participation in forest resource conservation for ecotourism at Khao Phra - Khao Soong, Amphoe Nong Bua, Nakhon Sawan Province.

The population and samples studied were the people in 3 sub-districts, namely, Thung Thong, Nong Bua, and Nong Klab, with a total of 372 people.

The tools were a 5-level rating scale questionnaire of general information and the problems of people participation in forest resource conservation for ecotourism, an F.G.D. approach, and estimation forms.

It showed that:

1. The problems of people participation in forest resource conservation for ecotourism at Khao Phra - Khao Soong, Amphoe Nong Bua, Nakhon Sawan Province was at the medium level ($\bar{X}=3.07$). Respectively, the problem of people participation in forest resource conservation was at the medium level ($\bar{X}=3.00$). The second was participation in planning forest resource

conservation which was at the medium level ($\bar{X} = 2.96$). And lastly, participation in following up and evaluation of forest resource conservation was at the low level. ($\bar{X} = 1.85$).

2. The model of people participation in forest resource conservation for ecotourism at Khao Phra - Khao Soong, Amphoe Nong Bua, Nakhon Sawan Province had 6 stages as follows:

2.1 Analyzing the points of problems.

2.2 Choosing the problem.

2.3 Providing the method by improving the analysis of the problems into 2 points from high to medium levels: the problem of participation for meeting of forest resource conservation problem analysis, the planning of forest resource conservation, and using a maintaining approach for the 2 points which were at the low levels: the participation of forest resource conservation operation, and the following up and updating the forest resource conservation result.

2.4 Creating the model of forest resource conservation.

2.5 Holding a conference to exchange knowledge, to evaluate, and to revise.

2.6 Reporting the result.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ดร. สมภพ เจริญกุล ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณี กงมี กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆตลอดจนแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา สนธิรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อวยชัย ้วยสุวรรณ ดร. จุฬารัตน์ เจริญกุล ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือ

ขอขอบพระคุณ นายสมาโนช กรอบเพชร ที่กรุณารวบรวมแบบสอบถามทำให้การวิจัยครั้งนี้ราบรื่นและขอบพระคุณผู้นำชุมชนตำบลทุ่งทอง ตำบลหนองกล้วย ตำบลหนองบัว ที่ได้ให้ความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามและประเมินผลรูปแบบ

ขอขอบพระคุณ นายณัฐชัย นุชชม นายวีระ ระบอบ พ.ต.ท.หญิง จันทกร รื่นรัมย์ นางอรุษา ขวัญเมือง ที่ช่วยเป็นวิทยากรด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ช่วยเก็บข้อมูล และร่วมประเมินทบทวนคุณค่า และประโยชน์อันพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่คณาจารย์ทุกท่าน คุณแม่ ภรรยาและบุตร

เกรียงไกร จิรจิรังษ์

สารบัญ

บทที่		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
	กิตติกรรมประกาศ.....	จ
	สารบัญ.....	ฉ
	สารบัญตาราง.....	ช
	สารบัญภาพ.....	ฉ
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
	ขอบเขตของการวิจัย.....	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
	ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	บริบทเพื่อทบทวนพระราชา.....	7
	การมีส่วนร่วมของชุมชน.....	9
	การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้.....	22
	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	31
	การสนทนากลุ่ม.....	32
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
	กรอบความคิดในการวิจัย.....	41
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
	ขั้นตอนการวิจัย.....	42
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	74
สรุปผลการวิจัย.....	75
อภิปรายผลการวิจัย.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	82
รายการอ้างอิง.....	83
ภาคผนวก.....	89
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	90
ภาคผนวก ข บันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม.....	95
ภาคผนวก ก บันทึกผลการประเมินทบทวน.....	106
ประวัติผู้วิจัย.....	113

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ.....	50
4.2	จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ.....	50
4.3	จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่งในครัวเรือน.....	51
4.4	จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ.....	51
4.5	จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการศึกษา.....	52
4.6	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูงในภาพรวม.....	53
4.7	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง.....	54
4.8	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง.....	55
4.9	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง.....	57
4.10	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการติดตามและประเมินผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง.....	58
4.11	ปัญหาาระดับปานกลางถึงมากของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้.....	59
4.12	ตารางวิธีการแก้ไขปรับปรุง.....	62
4.13	ตารางวิธีการดำรงรักษา.....	64
4.14	การประเมินบทบาทวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์....	69

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	41
4.1 รูปแบบการรักษาความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์.....	66
4.2 รูปแบบการรักษาความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ในรูปแบบ กระบวนการมาตรฐาน วิธีการมาตรฐาน บันทึกมาตรฐาน.....	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของไทยได้เจริญก้าวหน้าก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนมีมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ในขณะที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวพัฒนารวดเร็วกลับทำให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง ภายใต้กระแสความต้องการอนุรักษ์ ทำอย่างไรถึงจะทำให้การพัฒนาและการอนุรักษ์อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล ความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และศึกษาเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งนับวันจะลดน้อยถอยลง ในปี พ.ศ.2531 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่า 7,834 ตารางกิโลเมตร และลดลงเหลือเพียง 7,507 ตารางกิโลเมตรในปี พ.ศ.2541 (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช . 2548) ทั้งนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้อันเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้หามาตรการแก้ไขและกำหนดแนวทางปฏิบัติด้านป่าไม้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมการนำทรัพยากรป่าไม้ไปใช้ประโยชน์ในระดับที่ยั่งยืนเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจประเทศสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งตนเองได้ รวมทั้งเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของการพัฒนาประเทศโดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมมุ่งเน้นประสิทธิภาพการกำกับควบคุมที่มีประสิทธิภาพ มีคามโปร่งใส สุจริต ตลอดจนมีการศึกษาวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2544)

จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดหนึ่ง ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ทั้งนี้เนื่องจากยังมีพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์ ประกอบกับมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญได้แก่

อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด และพื้นที่ป่าส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ นอกจากนี้ทางด้านทิศตะวันออกของจังหวัด ในบริเวณเทือกเขาพระ-เขาสูงอำเภอหนองบัว ก็ยังคงมีสภาพป่าเหลืออยู่ ซึ่งในอดีตเทือกเขาพระ-เขาสูงเคยเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของอำเภอหนองบัว และพื้นที่บริเวณข้างเคียง อีกทั้งยังเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ก็คือมีหินแกรนิตสีชมพูที่หายาก ป่าลานที่มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ซึ่งเป็นป่าลานที่มีพื้นที่มากเป็นลำดับต้นๆของประเทศ ได้ถูกประชาชนรอบเทือกเขาพระ-เขาสูง บุกรุกยึดถือครอบครองและตัดฟันเพื่อหาประโยชน์จากต้นลานไปเป็นจำนวนมาก ในบริเวณตอนล่างของภูเขาถูกประชาชนบุกรุกพื้นที่เพื่อทำเกษตรกรรม มีการลักขุดหน่อไม้สภาพพื้นที่ป่าไม้คงเหลือแต่ส่วนบนของภูเขา การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และมิได้คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจตามมา นอกจากนี้การเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ส่งผลถึงด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่บริเวณดังกล่าวด้วยสำหรับปัญหาต่างๆของเทือกเขาพระ-เขาสูงนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบและมีกระแสดังนี้

1. พัฒนาเขมระเกดลิอ - เขาลับงา ความแนวทิศทฤษฎีใหม่ เขาคินลาดและเขาปึกกระโดน ให้พัฒนาตามรูปแบบศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

2. ส่วนบริเวณเทือกเขาพระ ที่มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมบริเวณเทือกเขาพระ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ อยู่แล้ว ควรทำต่อไป

3. เขที่สำคัญในโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมบริเวณเทือกเขาพระคือ “เขาสูง” (กรมการผังเมือง.2542:8)

การจะแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในบริเวณเทือกเขาพระ-เขาสูง นั้นต้องอาศัยจากหลายฝ่าย ทั้งภาคราชการและภาคเอกชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามแผนงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คือ กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชซึ่งในการดำเนินงานตามวิธีการของภาคราชการอย่างเดิวนั้น อาจทำให้เกิดปัญหากระทบกระทั่งกับชุมชนในพื้นที่เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะบรรลุผลสำเร็จได้นั้นต้องเน้นแนวคิดของการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบที่ต้องมาเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันไปสู่วิถีชีวิตหนึ่ง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่และการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมมาใช้ในการแก้ไขปัญหานั้นทำให้มีความน่าสนใจในการทำการศึกษาวิจัย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จากเดิมที่หน่วยราชการที่รับผิดชอบเป็นผู้วางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ฝ่ายเดียว เปลี่ยนเป็นการให้ชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ กับหน่วยงานราชการ เพื่อพัฒนาเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและสนองนโยบาย ส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงประกอบด้วย

ช่วงที่ 1 ชั้นสำรวจปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ (ชุมชนในเขตพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลหนองบัว หนองกล้วยและทุ่งทอง)

ช่วงที่ 2 ชั้นสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ (ชุมชนในเขตพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลหนองบัว หนองกล้วยและทุ่งทอง) และทดลองทบทวนวิธีการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงประกอบด้วย

ช่วงที่ 1 ชั้นสำรวจปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณ 3 ตำบล คือตำบลทุ่งทอง ตำบลหนองบัว และตำบลหนองกล้วย และนักท่องเที่ยว จำนวน 12,000 คน

กลุ่มตัวอย่างกำหนดจากการเทียบเคียงตารางของ เคริจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan.อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด.2535:40) ได้จำนวน 372 คน

ช่วงที่ 2 ประชากรในการจัดหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ส่วนการทดลองทบทวน ประกอบด้วยกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 15 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ช่วงที่ 1 ขึ้นสำรวจปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปรศึกษาได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 ขึ้นสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปรศึกษา ได้แก่ รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ส่วนการทดลองทบทวนรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปรศึกษาได้แก่ การประเมินทบทวนรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง กระบวนการมาตรฐานที่เป็นขั้นตอนหลักและมีวิธีการมาตรฐานที่จะดำเนินให้งานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีเครื่องมือที่เป็นแบบฉบับที่มาตรฐานที่แสดงให้เห็นความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหมู่บ้านต่างๆ ที่อยู่อาศัยรอบอุทยานแห่งชาติเขาสก จำนวน 3 ตำบล 13 หมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา

ตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การใช้และระงับรักษาป่า เพื่อให้มีปริมาณและคุณภาพที่อุดมสมบูรณ์ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์มากที่สุด และยาวนานที่สุด ซึ่งมีวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 8 วิธี คือ การใช้ การเก็บกัก การรักษาซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนาการป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติสูญเสียความเป็นธรรมชาติ

เทือกเขาพระ-เขาสูง หมายถึง เทือกเขาที่อยู่ในอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยกลุ่มภูเขา 2 กลุ่ม คือกลุ่มเขาพระประกอบด้วยยอดเขาสูง 5 ยอด และกลุ่มเขาสูงประกอบด้วยยอดเขาสูง 10 ยอด

ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. นำปัญหาของชุมชนรอบเทือกเขาพระที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไปสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

2. ได้รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมกันคิดและนำไปใช้ปฏิบัติ อันเป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. บริบทเทือกเขาพระ-เขาสูง
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม
 - 2.3 หลักการและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม
 - 2.4 ลักษณะการมีส่วนร่วม
 - 2.5 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
 - 2.6 เงื่อนไขในการมีส่วนร่วม
 - 2.7 เครื่องชี้วัดการมีส่วนร่วม
 - 2.8 กฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
 - 3.1 ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
 - 3.2 แนวความคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
 - 3.3 วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
 - 3.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 4.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. การสนทนากลุ่ม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 6.1 งานวิจัยในประเทศ
- 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

7. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทที่เอกเขพระ – เขาสูง

ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ที่เอกเขพระ-เขาสูง

อำเภอหนองบัว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนครสวรรค์ เนื้อที่ประมาณ 819 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 512,193 ไร่ มีประชากรประมาณ 72,160 คน 21,105 ครัวเรือน การบริหารงานเป็นการบริหารงานส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็น 9 ตำบล 103 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร, อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอไพศาลี, อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

บริเวณที่เอกเขพระ – เขาสูง อยู่ห่างจากตัวจังหวัด ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นระยะทาง 100 กิโลเมตร บนเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 225 (นครสวรรค์ – ชัยภูมิ) มีเนื้อที่ประมาณ 110,456 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 69,035,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.48 ของพื้นที่อำเภอหนองบัว มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหนองกล้วย และตำบลทุ่งทอง อำเภอหนองบัว
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลหนองบัว และตำบลทุ่งทอง อำเภอหนองบัว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลหนองกล้วยและตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัว

เขตการปกครอง

ที่เอกเขพระ – เขาสูง มีอาณาบริเวณครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ ตำบล 13 หมู่บ้าน มีประชากรจำนวน 19,413 คน (อำเภอพยุหะคีรี . 2546) ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้ ตำบลหนองบัว จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 10 บ้านหนองไผ่ หมู่ที่ 13 บ้านร่องคู หมู่ที่ 15 บ้านศรีสมบุรณ์ หมู่ที่ 17 บ้านโลกเจริญ หมู่ที่ 18 บ้านกตองคามใต้ ตำบลหนองกล้วย จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านเนินขี้เหล็ก หมู่ที่ 4 บ้านเนินพลวง หมู่ที่ 10 บ้านขามะเกลือ

หมู่ที่ 12 บ้านเนินขี้เหล็ก ตำบลทุ่งทอง จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านหนองคู หมู่ที่ 6 บ้านหนองกระเปา หมู่ที่ 8 บ้านทรัพย์ชัย หมู่ที่ 10 บ้านปากดง

ลักษณะภูมิประเทศ

เทือกเขาพระ - เขาสูง เป็นภูเขาหินแกรนิตวางตัวในแนวเหนือใต้ ประกอบด้วยยอดเขา 2 กลุ่มคือ กลุ่มเขาพระมีภูเขา 5 ยอด คือ เขาพระ เขาปากไร่ เขาลานวัว เขาปากแครง และเขาตุ๊กจันทร์ ซึ่งมีความสูง 226,160,222,208 และ 221 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางตามลำดับ มีเนื้อที่รวมประมาณ 7 - 8 ตารางกิโลเมตร กลุ่มเทือกเขาสูงมีภูเขา 10 ยอด ได้แก่ เขาสูง เขาแอนดรู เขาบ่อผักไถ่ เขาม่มก่ เขาลาศัก เขาเกาะเกาะ เขามีกกระโดน เขาหินลาด เขาห้วยและเขามรกต ซึ่งมีความสูง 389,226,193,301,238,145,130,219,148 และ 134 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางตามลำดับ และโดยรอบเทือกเขาจะเป็นที่ราบ และที่ราบเชิงเขา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาสลับเนิน ที่ราบระหว่างภูเขาจะเป็นที่ลุ่ม ในฤดูฝนบางส่วนของพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มบริเวณระหว่างเขาสูงและเขาพระ จะมีน้ำท่วมขังประมาณ 3-4 เดือน

ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอหนองบัว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนครสวรรค์ อุณหภูมิเฉลี่ยทั่วไปอยู่ในระดับสูง 28 - 40 องศาเซลเซียส สภาพอากาศโดยรวมนร้อนและแห้งแล้งตลอดปี เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้เหลือน้อย

สภาพแวดล้อมทางชีวภาพและป่าไม้

สภาพป่าบริเวณเทือกเขาพระและกลุ่มเทือกเขาสูง จากการสำรวจสามารถแบ่งป่าได้สองชนิด คือป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง ชนิดพันธุ์ไม้ที่สำรวจพบในพื้นที่มีทั้งหมด 38 วงศ์ 56 สกุล 99 ชนิด (สำนักงานป่าไม้เขตนครสวรรค์.2542) พันธุ์ไม้ประกอบด้วย มะขามป้อม แดง พลาญ มะหาด ประดู่ อ้อยช้าง สะเลาะช้าง ชิงชัน เต็ง รัง สักไถ่ (สักขี้ควาย) โพธิ์ ไทร เป็นต้น

เทือกเขาพระ-เขาสูง มีสัตว์ป่าทั้งสิ้น 56 วงศ์ 92 สกุล 110 ชนิด แบ่งเป็นสัตว์ปีกและนก จำนวน 25 วงศ์ 44 สกุล 55 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จำนวน 15 วงศ์ 21 สกุล 24 ชนิด สัตว์เลื้อยคลานจำนวน 12 วงศ์ 21 สกุล 22 ชนิด สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ จำนวน 4 วงศ์ 6 สกุล 9 ชนิด (สำนักงานป่าไม้เขตนครสวรรค์ .2542) ส่วนสัตว์ป่าที่พบเห็นส่วนใหญ่เป็น สัตว์จำพวกลิง ใก้ป่า ล้างจาว หม่าป่า สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ประเภทงู และนกอีกจำพวกหนึ่ง

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากสภาพพื้นที่และชุมชนยังเป็นชนบทอยู่มาก ในการผลิตโครงสร้างทางเศรษฐกิจซึ่งขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวทำให้ไม่มีความหลากหลายอาชีพ รายได้ขึ้นอยู่กับพืชเศรษฐกิจบางชนิด ที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลังและไม้ผล ซึ่งมีจำนวนน้อย การผลิตและผลผลิตขึ้นอยู่กับความผันแปรทางธรรมชาติ ซึ่งปกติจะแห้งแล้งมากจากระบบชลประทานและแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่แห้งแล้ง ประกอบกับคุณภาพดินโดยส่วนใหญ่ของพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ผลผลิตต่อไร่จึงค่อนข้างต่ำมาก ถั่วลิสง ข้าวเจ้าวนาลี ได้ผลผลิตประมาณ 30 ถึงต่อไร่ ส่งผลให้เกษตรกรซึ่งมีจำนวนประมาณ 150 ครัวเรือน มีฐานะยากจน จึงมีการอพยพแรงงานวัยหนุ่มสาวและแรงงานวัยทำงานจำนวนมากไปทำงานในต่างจังหวัด โดยมีจำนวนน้อยรับจ้างทำงานในเมืองแร่และงานอื่นๆในชุมชน นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของตนเอง จึงไม่ตั้งใจให้เกษตรกรพัฒนาอาชีพการเกษตรให้ก้าวหน้ากว่านี้

การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมที่ประชาชน หรือคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมได้พัฒนาปัญหาความรู้ ความสามารถ โดยแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จะต้องเกิดจากแนวความคิดในหลาย ๆ ด้าน เพื่อความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมให้ดีขึ้น จึงได้ศึกษาแนวคิดในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นหลักการพื้นฐานและองค์ประกอบสำคัญในด้านการบริหารงานด้านการพัฒนา อันมีพฤติกรรมของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมที่ได้รับการพัฒนาความคิด ความรู้ ความสามารถ โดยแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรป่าไม้เพื่อความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมให้ดีขึ้น จึงได้ศึกษาแนวคิดในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

บูธัม ฐิติเมธี (2526:25) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาคณะและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า แผนชนบททุกคนมีส่วนร่วม ความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติคืออย่างมีธรรม และเป็นที่ยอมรับ

ของผู้อื่น พร้อมทั้งจะอุทิศเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527:27-25) อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบของกลุ่มดังกล่าวด้วย

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527:185) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการ และควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยผลิตที่มีในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

ไพรัตน์ เลาชะรินทร์ (2527:6) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปแบบส่วนบุคคล กลุ่มคน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน

เจริญ ภัสระ (2540:1-3) ให้ความหมายของกรมีส่วนร่วมของประชาชนในทรรศนะคติที่แตกต่างกัน 4 ความหมาย

1. การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชนซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ที่อยู่ในวงนอกระบบราชการ ได้เห็นความสามารถในการควบคุมทรัพยากร และสถาบันต่างๆ ตามสภาวะสังคมที่เป็นอยู่

2. การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

3. กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

4. กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และได้ใช้โอกาสที่ได้รับ แสดงออกซึ่งความรู้สึกร่วมกัน

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2542 : 138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ทวงถามการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้จากกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

จากความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนตามทรรศนะของนักวิชาการต่างๆ มีความหมายมากมายทั้งที่มีความหมายใกล้เคียงและแตกต่างกันออกไป ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ในลักษณะของการเข้าจัดการ ตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมกันบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ และร่วมติดตามผล ประเมินผล ด้วยความสมัครใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

2. รูปแบบการมีส่วนร่วม

เฉลิม บุรีถักดี (2545:115) อธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ว่า

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความร่วมมือกันเชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรัฐคืออำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ดีกว่าเป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้จักความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย จากรูปแบบการมีส่วนร่วมที่กล่าวมา

สรุปได้ว่าประชาชนต้องมีส่วนร่วมปฏิบัติในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชายขอบ การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์

3. หลักการและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เคะรินทร์ (2527:6-7) ได้สรุปหลักการและแนวทางการพัฒนาให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้ว่า

1. ต้องยึดมั่นหลักความต้องการและปัญหาของประชาชน เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม
2. กิจกรรมต้องดำเนินการในรูปกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน
3. ให้คำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนแต่ละบุคคลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ
4. กิจกรรมที่จัดทำต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร วัฒนธรรมของชุมชน
5. การเริ่มต้นควรอาศัยผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านเคารพนับถือ
6. ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น

สรุปได้ว่าหลักการและแนวทางการพัฒนาต้องยึดหลักความต้องการของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร วัฒนธรรมของชุมชน

4. ลักษณะการมีส่วนร่วม

ปกรักษ์ ปรียากร (2530:64) ได้ให้แนวคิดว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมมีผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าจะอะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน

3. เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
 4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจ ที่จะสร้างกระบวนการพัฒนา
 อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางและจุดหมายปลายทางโดยตัวของมันเอง
 โน้มนำที่ว่าประชาชนทุกคนต่างมีจิตปรารถนา และเกิดความรู้สึกรักพึงพอใจอย่างล้นหลาม ในการ
 ที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติงานที่เกื้อหนุนต่อการตอบสนองความจำเป็น
 ขั้นพื้นฐานของตน

สรุปได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ
 ร่วมแก้ไข ร่วมรับผลประโยชน์

5. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในทฤษฎีของ
 นักวิชาการต่างๆจะเห็นได้ว่า มีทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

เจมส์ คี ปีทอง (2526:272-273) ได้แยกการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น
 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ทศนีย์ ไทยภินทรย์ (2526:15) กล่าวถึงรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของ
 ประชาชนไว้ดังนี้ คือ

1. ร่วมคิด โดยคิดว่าสภาพที่มีอยู่มีอะไรเดือดร้อน และสาเหตุเกิดจากอะไร
2. ร่วมวางแผน โดยการวิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. ร่วมดำเนินการ ดำเนินงานตามโครงการ และการแผนกำหนดโครงการและ
 แผนงาน
4. ร่วมติดตามประเมินผล โดยประเมินผลความสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะๆ
 และแก้ไข

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527:7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ในการ
 ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
 รวมตลอดถึงความต้องการของชุมชน

2. ร่วมค้นหา และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขและสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจ ในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา โครงการและกิจกรรม ที่ได้ทำไว้โดยเอกชน และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ปรัชญา เวสารัชช์ (2530:11-12) ได้กล่าวถึงลักษณะหรือรูปแบบในการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. ร่วมแสดงความคิดเห็น
2. ร่วมระดมทรัพยากรวัสดุ
3. ร่วมสละแรงกาย
4. ร่วมสละเวลา

สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2532:110) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ประชุมวางแผนดำเนินการตัดสินใจในโครงการ
2. ปฏิบัติตามแผนด้วยการลงมือกระทำ
3. แบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนา
4. ประเมินแผนงานที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

สมยศ หุ่นแก้ว (2534:220-222) กล่าวถึงขั้นตอนในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ขั้นตอนนี้จะรวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลัง

2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการวางแผนการดำเนินงาน การวางแผนดำเนินงานจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะให้ประชาชนตัดสินใจว่า จะเลือกวิธีการใด

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การลงทุนและปฏิบัติงาน เช่นบริจาคทรัพย์และการใช้แรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล ทำให้รู้ว่างานที่ดำเนินผ่านไปแล้วนั้นได้ผลดีหรือได้รับผลประโยชน์หรือไม่ อย่างไร ช่วยให้บุคคลที่ร่วมกลุ่มกิจกรรมรู้จักค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคได้

อติณ ทรัพย์พัฒน์ (2539 : 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

บัณฑิต อ่อนคำ (2525 : 14) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ชินรัตน์ สมสืบ (2539: 95) กล่าวว่า ไร่ชญาและแนวคิดการพัฒนาที่มีจุดศูนย์กลางที่การพัฒนาคน โดยการสนองความต้องการของคน ประชาชนที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาจึงควรมีส่วนร่วมในโครงการนั้น ๆ ทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดความต้องการ การกำหนดวัตถุประสงค์ การตัดสินใจเลือกโครงการ การดำเนินโครงการการติดตามและประเมินผลโครงการ และการใช้ประโยชน์จากโครงการ

ชัยณรงค์ แก้วอยู่ (2543: 38) ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การสำรวจขั้นต้น
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. การแสวงหาแนวทางในการแก้ไข้ปัญหา
4. การกำหนดแนวทางในการแก้ไข้ปัญหา
5. การปฏิบัติตามโครงการ
6. การประเมินผลโครงการ
7. การพิจารณาหาหนทางโครงการที่ได้ทำไปแล้ว

ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม (2543: 23 อ้างถึงใน Bernstein, 1976) ได้สำรวจรูปแบบของการมีส่วนร่วมจากทั่วโลกว่ามี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การทราบถึงผลการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการเพื่อใช้ในการตัดสินใจ
4. มีการรับรองสิทธิส่วนบุคคล
5. มีอิสระในการโต้แย้ง
6. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย

เจียบ ไทอิ่ง (2539:45) ได้เสนอแนะขั้นตอนการเรียนรู้การมีส่วนร่วมในชุมชน 6 ขั้นตอนเรียกว่า 6 ร้วม ดังนี้

1. **ขั้นการร่วมอยู่กับและรับรู้ปัญหา** เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยต้องทำตนเองให้ผสมกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับชาวบ้าน เพราะโดยข้อเท็จจริงนักพัฒนาและนักวิจัยเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งเป็นคนต่างถิ่นมีการศึกษาสูงกว่าชาวบ้าน ความแปลกแยกและความแปลกหน้าระหว่างชาวบ้านและนักพัฒนาจึงยังคงดำรงอยู่ นักพัฒนาจึงต้องพัฒนาตนเองให้เป็น

เมื่อเสียบกับชาวบ้านก่อน นักพัฒนาจึงสามารถเรียนรู้และเก็บข้อมูลเชิงลึกจากชาวบ้านได้ นั่นหมายถึงเมื่อชาวบ้านมองเห็นว่านักพัฒนาเป็นกลุ่มเดียวกับเขา การร่วมอยู่ร่วมกันและรับรู้ปัญหา จึงเป็นกลวิธีแรกที่นักพัฒนาและนักวิจัยชุมชนต้องเรียนรู้และปรับตัว

2. ขั้นร่วมทำงานเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน โดยปกติการที่ชาวบ้านจะมองเห็น นักพัฒนาเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกับเขาเป็นเรื่องค่อนข้างยาก เพราะนักพัฒนามีคุณสมบัติแตกต่าง จากชาวบ้านดังกล่าวมาแล้ว สิ่งที่จะช่วยให้นักพัฒนาเป็นกลุ่มเดียวกันได้ จึงต้องร่วมทำงานกับชาวบ้าน นักพัฒนาทำตัวให้เป็นกลุ่มเดียวกับชาวบ้านได้ ต้องร่วมทำงานให้เหมือนกับที่เขาทำในชีวิตประจำวัน ความแปลกแยกและความแตกต่างจึงกลายเป็นความประสมกลมกลืน ความไว้นือเชื่อใจจึงเกิดขึ้น

3. ขั้นร่วมคิดร่วมศึกษาปัญหาชุมชน วัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่ให้เกียรติผู้ใหญ่และผู้รู้ ในกรณีที่นักพัฒนาหรือนักวิจัยซึ่งมีคุณสมบัติของผู้มีการศึกษาสูงเป็นผู้รู้ ชาวบ้านจะคิดว่าเป็นผู้ที่แก้ปัญหาให้คนได้ จึงยอมรับฟังความคิดเห็นมากกว่าที่จะเป็นผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นที่ได้จากนักพัฒนาซึ่งเป็นของนักพัฒนาและนักวิจัยชุมชน มิใช่เป็นปัญหาของชุมชน ดังนั้นการที่นักพัฒนาจะเรียนรู้และได้ปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง นักพัฒนาต้องทำตัวให้เป็นกลุ่มเดียวกับชุมชนก่อนอย่างไรก็ตามตราบโคที่ชาวบ้านยังคิดว่านักพัฒนาเป็นผู้รู้มากกว่า ชาวบ้านจะไม่ยอมคิดร่วมกับนักพัฒนา แต่จะให้นักพัฒนาเป็นผู้คิด ผลที่ได้จากความคิดในการแก้ปัญหาจึงเป็นผลที่เกิดจากนักพัฒนา ผลสุดท้ายปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนยังคงดำรงอยู่ ดังนั้นกระบวนการร่วมคิดและร่วมศึกษาปัญหาชุมชนจึงเป็นวิธีการที่จะได้ปัญหาและข้อมูลที่แท้จริงของชุมชน นำไปสู่การร่วมแก้ไขปัญหาคงประเด็นในขั้นต่อไป

4. ขั้นร่วมกันพัฒนาแก้ไขปัญหาชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคงประเด็นคือการลงมือปฏิบัติระหว่างนักพัฒนาและชาวบ้าน การที่นักพัฒนาทำตัวให้เป็นกลุ่มเดียวกับชาวบ้าน จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาคงประเด็นอย่างเป็นระบบจากนักพัฒนาสู่ชาวบ้านถ่ายทอดภูมิปัญญาและข้อมูลแท้จริงของชาวบ้านสู่นักพัฒนา ขั้นการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคงประเด็น จึงเป็นการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกันอย่างเป็นระบบ ระหว่างชาวบ้าน นักพัฒนาและนักวิจัย

5. ขั้นร่วมสรุปและร่วมประเมินผล การร่วมกันพัฒนาเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติจริงดังนั้นผลที่เกิดจากการปฏิบัติ นักพัฒนาและชาวบ้านจึงรับรู้ร่วมกันด้วยการร่วมกันสรุปและร่วมประเมินผล ข้อสรุปที่ได้จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ของชุมชนและนักพัฒนา

6. ขั้นร่วมรับผลและพัฒนาขั้นต่อไป ผลของข้อสรุปในขั้นที่ 5 จะเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นักพัฒนาและชาวบ้านใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนและการพัฒนาชุมชนต่อไป

นิรันดร์ องวุฒิวาศน์ (2527:185) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรง ผู้น้อยก็ช่วยแรง
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มิอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนในการกระทำต่าง ๆ เช่น บังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530: 217-218) ได้กล่าวว่าปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชน ขึ้นอยู่กับ

1. ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และสามารถจะช่วยเหลือผู้อื่นได้ และจะต้องแสดงศักยภาพจะเข้าร่วมต่อการพัฒนา
2. โครงสร้างเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่มีเงื่อนไขแบบเศรษฐกิจ เป็นข้อเรียกร้องเบื้องต้น ที่ทำให้คนจน ไม่สามารถเข้ามามีส่วนได้
3. หน่วยครอบครัวมีความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วม จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมและการควบคุมจากเบื้องล่าง มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็คือ หลังทางสังคม ได้แก่ มาตรการทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา
4. การให้อิสระแก่กลุ่มชาวบ้านที่จะตัดสินใจด้วยกันในกิจกรรมต่าง ๆ จะสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพ ที่มีอยู่ในตัวเองให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน
5. การตัดสินใจร่วมกลุ่ม ไม่ได้เป็นหลักการตามเหตุผลของการแก่งถ้าไร ผลประโยชน์สูงสุดทางวัตถุ หากแต่ตัดสินใจเข้าร่วมบนพื้นฐานคุณค่าอย่างอื่น ผลประโยชน์ทางวัตถุเป็นสิ่งที่ตามมา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535: 122) กล่าวว่า ประชาชนยากจนในชนบทอาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับพัฒนาชนบทมากขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่

1. นโยบายหรือรูปแบบการพัฒนาของรัฐบาล กล่าวคือ การพัฒนาแบบเสรี และการพัฒนาแบบมีแผน สนับสนุนประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่าแบบบังคับ
2. บทบาทของระบบราชการที่มีต่อการพัฒนาชนบท เมื่อใดก็ตามที่มีการรวมอำนาจในการพัฒนาไว้ที่ระบบราชการมาก ก็ย่อมทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนลดน้อยลง
3. โครงสร้างทางการเมืองและสังคมและสังคมชนบท โครงสร้างดังกล่าวนี้มีส่วนสำคัญทำให้ประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารและการจัดการทรัพยากร มากน้อยต่างกัน เช่น โครงสร้างทางการเมืองในสังคมชนบทที่สนับสนุนการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย ย่อมส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าโครงสร้างที่ไม่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยหรือโครงสร้างสังคมที่เป็นเจ้าขุนมูลนายหรือโครงสร้างที่สนับสนุนความเชื่อในเรื่องเวรเรื่องกรรมย่อมไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น

ซูเกิเบรค ภัยดี (2536 : 19-21) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น

3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
2. ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

ฉลอง ดิษสี (2541:20) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยด้านกายภาพ: ลักษณะภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ: ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้

1.3 ปัจจัยด้านการเมือง: บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติทาง

การเมือง ของประชาชน

1.4 ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม: วิธีการดำเนินชีวิต ขบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันแต่ละพื้นที่

1.5 ปัจจัยทางประวัติศาสตร์: ความเ็นมาของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ค่านิยมของชุมชน

1.6 ปัจจัยส่วนบุคคล: คนเมือง คนชนบท กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้ การมีบทบาทในฐานะต่าง ๆ ของสังคม

2. ปัจจัยด้านลักษณะโครงการ ประกอบด้วย

2.1 ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้ในงาน

2.2 ทรัพยากรที่ใช้ ความยากง่ายในการหา

2.3 ลักษณะของผลประโยชน์

2.4 ความเชื่อมโยงของโครงการกับโครงการอื่น ๆ

2.5 ความยืดหยุ่นของโครงการ

2.6 การเข้าถึงการบริหารโครงการ

สุชาติ อรุณวุฒิวงศ์ (2541: 22-23 อ้างถึงใน World Health Organization, 1978)

เสนอปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ นั้น จะมีเหตุผลที่สำคัญอยู่ 2 ประการ

1.1 การมองเห็นว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป

1.2 การได้รับคำบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนบ้านให้เข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม หมายถึง การมองเห็นช่องทาง ในการมีส่วนร่วมและมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากการมีส่วนร่วม จึงการมีลักษณะดังนี้

2.1 เปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยมีตัวแทนก็ได้

2.2 ควรกำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อผู้ที่เข้าร่วมไปมีส่วนร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขตามสภาพเป็นจริงของตนได้

2.3 การกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของกิจกรรมได้

ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม (2543: 29 อ้างถึงใน Goodenough,1966) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้น เมื่อพวกเขาเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่เขาได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกันหรือการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ ด้วย

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย, ร่วมแสดงความคิด วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ การดำเนินงานตามแผน ร่วมสรุปและประเมินผล ร่วมรับผลและพัฒนาขั้นต่อไป

6. เงื่อนไขในการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิวรณ์ (2527) กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมอย่างน้อย 3 ประการ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ยังขึ้นกับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ

3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย

5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทอนกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

กล่าวโดยสรุป เจื้อนใจของการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การให้เวลากับส่วนรวม มีความเสียสละ มีความสามัคคี จึงจะพัฒนาได้ยั่งยืน

7. เครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วม

ชาปิน (Chapin .1977) ได้เสนอเครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยกำหนดระดับความเกำกัญของการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กร ดังนี้

1. การมีความสนใจในกิจกรรมและการเข้าร่วมประชุม
2. การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ
3. การเป็นสมาชิกและกรรมการ
4. การเป็นเจ้าหน้าที่

ทั้งนี้จะดูลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงออก คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การบริจาคเงินทอง วัสดุสิ่งของ การเสียสละเวลา แรงงาน การเป็นสมาชิกของคณะกรรมการและเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมนั้นโดยตรง

8. กฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2548) ได้กล่าวถึงรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติให้กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม ต้องมีส่วนร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย

1. ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (มาตรา 46) ให้มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. องค์กรอิสระ (มาตรา 56) มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชน ในการบำรุงรักษา และได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและควมหลากหลายทางชีวภาพ การคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตคน ข้อมูได้รับความคุ้มครองทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

เลขทะเบียน.....
ใบที่.....
หมู่ที่.....

3. ประชาชนหรือบุคคลทั่วไป (มาตรา 59) มีสิทธิได้รับข้อมูลคำชี้แจงและเหตุผลจากหน้าราชการหรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินการ โครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ภาษาระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

4. รัฐ (มาตรา 79) ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ สงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการ พัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนการควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

5. องค์กรปกครองท้องถิ่น (มาตรา 290) มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย บัญญัติเพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของ ประชาชนในพื้นที่ของตน การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่ม โครงการหรือกิจกรรมใด นอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือ สุขอนามัยของประชาชนในพื้นที่

จากนิยามที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมคือ กระบวนการแลกเปลี่ยน ข้อมูล ความรู้ ร่วมกันในการวางแผน ร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม ร่วมกันใช้ประโยชน์ และ ออกความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปให้เกิดทางเลือกและการตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงการ แผนงาน ที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นำไปลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนา ในชุมชนของตนเอง

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

1. ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สมนึก อ่องเอิบ (2519 : 5) กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งจะสำเร็จลงได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย การที่จะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายจะเกิด ได้ด้วยวิธีการ ให้การศึกษาและความรู้ ตลอดจนสร้างเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แก่ประชาชนทุกคนให้มีความรักความหวงแหน เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

จิริพล สินธุนาวา (2528 : 95) มีแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ว่า จะต้องเผยแพร่ให้เกิดความเข้าใจอย่างกว้างขวางในทุกระดับ เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ซึ่งนอกจากจะให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์น้อย เพราะไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับโดยตรง ยังเชื่อว่า คุญประโยชน์นั้น จะไม่ตกแก่คนในรุ่นลูกหลานของคนอีกด้วย

อาษา พรหมบุปผา (2529 : 6) กล่าวถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติว่า หมายถึง การใช้และการระวังรักษาทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีฉลาดและให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม และการอนุรักษ์ธรรมชาติ มีความมุ่งหมายที่จะรักษาสวัสดิภาพของสังคมหรือคนส่วนร่วม การขาดแคลนสูญเสียหรือขาดความสมดุลของธรรมชาติย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของสัตว์โลก ซึ่งรวมถึงมนุษย์เองด้วย

เกษม จันทรแก้ว (2530 : 99-100) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวนซ่อมแซมปรับปรุงและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรืออีกทางความหมายหนึ่งคือ เป็นการให้ความสำคัญความต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต

อำนาจ ทอวนิช (2530 : 21) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การนำออกมาใช้ประโยชน์โดยรักษาไว้ให้คงสภาพเดิมมากที่สุด

อุทิศ ภูอินทร์ (2536 : 60) กล่าวว่า การอนุรักษ์ เป็นการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด เน้นที่การรักษาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ดู หรือใช้ประโยชน์ด้วย ไม่มุ่งที่ประโยชน์สูงสุด การใช้ต้องมีการทำลาย ต้องกำหนดไม่ให้เกินกว่าจะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนการใช้ที่ไม่ทำลายจะต้องไม่ก่อผลกระทบจนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เปลี่ยนรูปหรือเสื่อมโทรมลง

นิวัติ เรืองพานิช (2539 : 38) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานมากที่สุด ทั้งนี้ต้องสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ทรัพยากรโดยทั่วถึงกัน

โดยให้มีการสูญเสียทรัพยากรน้อยที่สุดกล่าวโดยสรุปจากแนวคิดของเชื้อชาชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การใช้ทรัพยากรป่าไม้ อย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งดำเนินการฟื้นฟูตลอดจนการป้องกันรักษาทรัพยากรให้ทรัพยากรคงอยู่ให้เป็นมรดกกับอนุชนรุ่นต่อไป ซึ่งเป็นการกิจที่ชุมชนต้องรับผิดชอบในการใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อให้ทรัพยากรนั้นคงอยู่และยั่งยืนนานที่สุด

2. แนวความคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดผลนั้น ต้องอาศัยแนวความคิดในการอนุรักษ์ดังนี้ นิวดี เรืองพานิช (2539 : 39-40) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุดและโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงห้ามใช้หรือเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่ต้องนำมาใช้ให้ถูกต้องตามเทศกาล

2. ทรัพยากรธรรมชาติจำแนกอย่างกว้างๆ ออกเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่า และทรัพยากรที่ไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำมันและแร่ต่างๆ เป็นต้น

3. ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรดินที่ยังอุดมสมบูรณ์ให้คงคุณสมบัติที่ดีตลอดไป ในขณะที่เดียวกัน จะเป็นผลดีต่อทรัพยากรอื่นๆ เช่น น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่าด้วย

4. การอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติต้องคำนึงถึงทรัพยากร อย่างอื่นในเวลาเดียวกันด้วย ไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะทรัพยากรทุกอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

5. ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาดนั้น จะต้องไม่แยกมนุษย์ ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพราะว่าวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์ได้พัฒนาตัวเองมาพร้อมกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของสังคมนั้น ๆ กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปว่า การอนุรักษ์เป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์เป็นอันมาก

6. ไม่มีโครงการอนุรักษ์ที่จะประสบความสำเร็จได้ นอกเสียจากผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้นๆ และใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดผลดีในทุกๆ ด้านคือสังคมมนุษย์ และควรใช้ทรัพยากรให้อำนวยประโยชน์หลาย ๆ ด้านในเวลาเดียวกันด้วย

7. ถัดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบัน จะเป็นที่ใครก็ตามยังไม่อยู่ในระดับที่จะหยั่งซึ่งฐานะความอยู่ดีกินดีโดยทั่วถึงได้ เนื่องจากการกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรยังเป็นไปไม่ทั่วถึง

8. การอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบททกคนมีทั้งสมบรูณ์ของประเทศขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และขึ้นอยู่กับทรัพยากรซึ่งมนุษย์เป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ของประเทศนั้น ๆ

แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ วิธีอนุรักษ์มีอยู่หลายวิธี การจะเลือกปฏิบัติแบบใดนั้น ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาว่าอย่างไรจะเหมาะสมและได้ประโยชน์

มากกว่า หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ๆ มีดังนี้ (ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กรมป่าไม้ . 2540 : 5)

1. การถนอม เป็นเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อพยายามรักษาทั้งปริมาณและคุณภาพให้ยังคงอยู่ต่อไปนานเท่านาน โดยการพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
 2. การบูรณะซ่อมแซม เป็นการบูรณะซ่อมแซมทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับ ความเสียหายให้มีสภาพเหมือนเดิมหรือเทียบเท่าของเดิม เช่น บริเวณป่าไม้ที่ถูกทำลาย ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องหากต้นไม้ หรือเมล็ดหว่านลงไป เพื่อให้พื้นที่ป่าแห่งนั้นกลับคืนสู่สภาพเป็นป่าถาวรขึ้นใหม่
 3. การนำมาใช้ใหม่ แทนที่จะเก็บไว้เฉย ๆ ให้เสื่อมราคาหรือสูญสิ้นคุณค่า เช่น นำถ่านน้ำมันไปทำถ่านอัดแข็ง และทำเป็นเชื้อเพลิง หรือทำถ่านอัดแข็งไป หรือนำเอาเศษสังกะสี กระจก เพื่อนำเอาเข้าเตาหลอมใหม่ ก็จะกลายเป็นโลหะที่จะแปรสภาพใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้
 4. การใช้สิ่งทดแทน ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างสามารถนำมาใช้ทดแทนกันได้ เช่น ใช้กระเบื้องมุงหลังคาแทนสังกะสี การใช้พลาสติกมาสร้างชิ้นส่วนรถยนต์ เช่น บังโคลน เป็นต้น
 5. การค้นคิดประโยชน์ของเทียมขึ้นมาใหม่ เช่น การผลิตยางเทียม โคมเทียม เป็นต้น ขึ้นมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่แท้จริงที่กำลังจะหมดไปหรือลดน้อยลง
 6. การสำรวจกักตุนแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม เช่น การสำรวจค้นหาแหล่งน้ำมันในอ่าวไทย ทำให้ค้นพบก๊าซธรรมชาติเป็นจำนวนมาก หอที่จะลดทอนคุณค่าใช้ได้
- มานะ บุญยานันต์ (2542 : 3) ได้ให้หลักการโดยทั่วไปในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 วิธีการใหญ่ ๆ คือ

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง ได้แก่
 - 1.1 การประหยัด โดยการใช้อย่างประหยัดทรัพยากรธรรมชาติให้สูญเปล่าน้อยที่สุด ให้เป็นประโยชน์แก่คนมากที่สุด
 - 1.2 การถนอม โดยการใช้อย่างระมัดระวังอย่างรอบคอบ เพื่อที่จะได้มีทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้นาน ๆ
 - 1.3 การบูรณะฟื้นฟู เป็นการปรับปรุงทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมสภาพหรือหมดไปให้มีสภาพเหมือนเดิม

1.4 การปรับปรุงให้มีสภาพดีกว่าธรรมชาติโดยการ ใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้มีคุณภาพสูงขึ้น

1.5 การใช้สิ่งอื่นทดแทนโดยการจัดหาทรัพยากรที่มีราคาถูกและหาง่าย มาใช้ทดแทนทรัพยากรธรรมชาติที่มีราคาแพง หรือหายาก หรือการใช้วัสดุสังเคราะห์ แทน ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดสิ้นไป

2. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้ความร่วมมือจากสังคม การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติวิธีนี้เป็นความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายในสังคมที่ได้ตระหนักถึงประโยชน์และ ความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างกว้างขวาง ทั้งในปัจจุบันและอนาคตซึ่งพึงกระทำได้ดังต่อไปนี้

2.1 การให้การศึกษาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการปลูกฝัง ให้เห็นถึงความสำคัญ รัก และหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษานี้ควรให้การศึกษาอบรม ตั้งแต่เด็ก ทั้งในระบบครอบครัวและโรงเรียน เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ ที่หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์

2.2 การให้ความร่วมมือต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยทุกคนร่วมมือ กันไม่ตัดต้นไม้ ทำลายป่า การล่าสัตว์ การทำลายแหล่งน้ำ

2.3 การให้ความร่วมมือกันเพื่อเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดย มีการตั้งเป็นชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ

2.4 การตราพระราชบัญญัติเพื่อการควบคุม ป้องกัน และการ ปราบปราม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จะต้องมีการปรับปรุงประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น กรมป่าไม้ กรมประมง กรมพัฒนาที่ดิน ฯลฯ และหน่วยงานของเอกชน มูลนิธิ ชมรมต่าง ๆ เพื่อการ ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

จากการพิจารณาคำจำกัดความของการอนุรักษ์ พอสรุปได้ว่า คือ ยุทธวิธีการ ใช้ ทรัพยากรด้วยความฉลาดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลชนให้มากที่สุดและพยายามที่จะ ใช้ ทรัพยากรนั้นให้มีอายุยืนยาวที่สุด

3. วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไว้หลายท่าน ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ได้ ดีและมีประโยชน์อย่างมากในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อความสมบูรณ์ ทางด้านเศรษฐกิจ และความผาสุกของมนุษย์ตลอดไป

เกษม จันทร์แก้ว (2544:86-94) ได้กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์ประกอบด้วย 8 วิธีการ คือ การใช้ การเก็บกัก การรักษาซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต

การใช้ หมายถึง การใช้หลายรูปแบบ เช่น การบริโภคโดยตรง เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส การให้ความสะดวก และความปลอดภัย รวมไปถึงพลังงาน เหล่านี้ต้องเป็นการใช้แบบยั่งยืน

การเก็บกัก หมายถึง การรวบรวมและเก็บกักทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางเวลาหรือคาดว่าจะเกิดวิกฤตการณ์เกิดขึ้น บางครั้งอาจเก็บกักเอาไว้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในปริมาณที่ควบคุมได้

การรักษาซ่อมแซม หมายถึง การดำเนินการใดๆ ต่อทรัพยากรที่ขาดไป ไม่ทำตามพฤติกรรมเสื่อมโทรม เกิดปัญหา เป็นจุดพื้นที่เล็กๆ สามารถให้พื้นที่กลับสภาพเดิมได้ อาจใช้เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นช่วยให้เหมือนเดิม จนสามารถนำไปใช้ได้

การฟื้นฟู หมายถึง การดำเนินการใดๆ ต่อทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ให้สิ่งเหล่านั้นเป็นปกติ สามารถเอื้อประโยชน์ต่อไป ซึ่งการฟื้นฟู ต้องใช้เวลาและเทคโนโลยีเข้าช่วยอยู่เสมอ

การพัฒนา หมายถึง การทำสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น การที่ต้องพัฒนาเพราะต้องการเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดผลที่ดีขึ้น การพัฒนาที่ถูกคือนั้น ต้องใช้ทั้งความรู้ เทคโนโลยีและการวางแผนที่ดี

การป้องกัน หมายถึง การป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นมิให้ลุกลามมากกว่านี้ รวมไปถึงการป้องกันสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นด้วย การป้องกันต้องใช้เทคโนโลยีและการวางแผนเช่นเดียวกับการอนุรักษ์วิธีอื่นๆ

การสงวน หมายถึง การเก็บไว้โดยไม่ให้แตะต้องหรือนำไปใช้ด้วยวิธีการใดๆ ก็ตามการสงวนอาจกำหนดเวลาที่เก็บไว้โดยไม่ให้มีการแตะต้องตามเวลาที่กำหนดไว้ก็ได้

การแบ่งเขต หมายถึง ทำการแบ่งเขตหรือแบ่งกลุ่ม / ประเภท ตามสมบัติของทรัพยากร สาเหตุที่สำคัญเพราะวิธีการให้ความรู้ หรือกฎระเบียบที่นำมาใช้นั้น ไม่ได้ผลหรือต้องการจะแบ่งเขตให้ชัดเจน เพื่อให้การอนุรักษ์ได้ผล เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยาน ฯลฯ อย่างไรก็ตามการแบ่งเขตนี้จะต้องมีการสร้างมาตรการกำกับด้วย มิฉะนั้นจะไม่เกิดผล

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สิน พันธุ์สินิจ (2535:35-37) กล่าวว่า การอนุรักษ์ป่าไม้ เป็นหน้าที่ของคนในชาติ ที่ต้องช่วยกันไม่ใช้ภาระหน้าที่รับผิดชอบของคนใดคนหนึ่ง การที่ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้และมีส่วนร่วมรับผิดชอบช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้นั้น ก็เพราะมีสิ่งจูงใจสำคัญหลายประการ หากจะพิจารณาสิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์ป่าไม้ของบุคคลตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จำแนกได้ดังนี้

4.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ป่าไม้เป็นปัจจัยพื้นฐานของประชาชนในชนบทที่อยู่ใกล้ป่า ประชาชนจะช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้ไว้เพื่อประโยชน์ในการเก็บอาหาร เช่น เห็ดต่างๆ ผักสด หน่อไม้ ผลไม้ สมุนไพร น้ำผึ้ง หวาย ตลอดจนของป่าอื่น ๆ มาจำหน่ายเป็นรายได้ มีผู้กล่าวว่าป่าไม้เป็นซูเปอร์มาร์เก็ตของชาวชนบท เป็นเสมือนเส้นเลือดสำหรับหล่อเลี้ยงชีวิต สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของคนในชุมชนได้ดีลอปปี โดยเฉพาะฤดูแล้งที่ไม่สามารถปลูกผักบริโภคได้ หรือหักในธรรมชาติส่วนอื่นในชุมชนขาดหมด ประชาชนก็จะเข้าป่าหาอาหารเลี้ยงครอบครัวหรือจำหน่าย

4.2 ปัจจัยทางสังคม

ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อบุคคลเป้าหมาย ถึง

1. ศาสนา หลักพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ มีหลายแนวความคิดเช่น

1.1 ป่าอภัยทาน เป็นป่าที่มีการอนุรักษ์ไว้ให้สมบูรณ์ ไม่ให้คนเข้าไปล่าสัตว์ ความหลักของพุทธศาสนา ประชาชนจะไม่ยอมให้บุคคลใดเข้าไปล่าสัตว์ป่าทุกชนิด และตัดต้นไม้ในอาณาเขตพื้นที่ป่าดังกล่าวอย่างเด็ดขาด จะรักษาป่าไว้เพื่อให้ความร่มรื่นและเป็นที่พักพิงของสัตว์ เป็นสิ่งจรรโลงจิตใจของคนในชุมชนและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจด้วย ตัวอย่างป่าอภัยทาน คือ ป่าภราดร ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอมาทิว จังหวัดสงขลา ป่านี้มีพันธุ์ไม้ที่มีค่า คือ ไม้ยาง หลุมพอ ไข่เขี้ยว มะลำโพง ไม้แดง กะบาก นากบุตร เนือง ตะแบก แะระ สะดอ และไม้อื่น ๆ ส่วนสัตว์ป่านั้นก็มีกระรอก มากที่สุด ลิง ต่างชะนี กระรอก เก้ง หมูป่า ไก่ป่า และนกชนิดต่างๆ เป็นต้น

1.2 วัดป่า จากประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับเรื่องวัดในพระพุทธศาสนานั้น จะเห็นว่า วัดกับป่า แยกออกจากกันไม่ได้ ที่ไหนมีวัดที่นั่นจะต้องมีป่าสถานที่อยู่ สถานที่ปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา จะต้องเป็นป่าหรือสถานที่ที่มีต้นไม้มาดเหมือนป่า ฉะนั้นถ้า สร้างวัดในที่ไม่มีป่า เมื่อสร้างวัดเสร็จแล้วก็ต้องสร้างป่าขึ้นเป็นส่วนประกอบให้สมบูรณ์

ถ้าหาก วัดสร้างอยู่ในป่าก็ต้องอนุรักษ์ป่าให้สมบูรณ์ต่อไป วัดป่าในพระพุทธศาสนาที่เรารู้จักกันก็คือ วัดเวฬุวนาราม

2. ประเพณี คนไทยแต่ละท้องถิ่นมีความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมแตกต่างกัน ได้นำป่าไม้เข้ามาผูกพันกับประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ยังให้เกิดผลดีต่อการอนุรักษ์ป่าคกทอดกันมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วคน เช่น

2.1 การรักษาป่าคอนปูตา การอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อเป็นคอนปูตา เป็นประเพณีของพี่น้องของชาวอีสาน ซึ่งมีคติความเชื่อเรื่องผีสามเทวดามาตั้งแต่โบราณกาล เมื่อชาวอีสานอพยพไปตั้งหมู่บ้านเพื่อประกอบการทำมาหากินอยู่ ณ ที่ใด มักจะเลือกพื้นที่ป่าที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อตั้งพระภูมิ บ้าน หรือ ปูตา เมื่อตั้งศาลแล้วก็เชิญผีเจ้าปู่เจ้าตา มาสิงสถิตย์ มีการเซ่นไหว้หรือเลี้ยงปูตา ตามประเพณีคอนปูต้ามักเป็นบริเวณที่เป็นป่าหนาทึบมีต้นไม้ใหญ่ ชาวบ้านไม่กล้าเข้าไปตัดไม้ในป่านี้ เพราะเกรงว่ามีปูตาจะลงโทษให้ได้รับภัยพิบัติ หรือความเดือดร้อน

2.2 การรักษาป่าช้า ชาวไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคใต้ ก็เก็บรักษาป่าหิมที่ห่างจากหมู่บ้านไว้เป็นป่าช้าเพื่อใช้สำหรับเป็นที่เผาศพและฝังศพของหมู่บ้าน ประชาชนก็ช่วยกันรักษาป่าไว้ไม่ให้ใครเข้าไปทำลายป่า ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าป่าช้าเป็นศูนย์กลางระหว่างมนุษย์กับเทพวิญญูณของผู้ตายจะมาเกิดที่ป่าช้า ดังนั้นป่าช้าจึงไม่เคลื่อนย้ายไปที่อื่น ถึงแม้ชาวกะเหรี่ยงจะดื้อองย้ายหมู่บ้าน สภาพป่าจึงสมบูรณ์มีต้นไม้ใหญ่คูนากลับ ไม่มีใครเข้าไปตัดไม้ทำลายป่า จึงมีป่าเป็นพื้นที่ป่าที่สามารถรักษาแหล่งน้ำและสัตว์ป่าได้

3. การศึกษา ผลของการให้การศึกษาตามหลักสูตรระดับต่าง ๆ ช่วยให้ความรู้ของชาติได้เรียนรู้คุณค่าของป่าไม้กว้างขวางมากขึ้น ทำให้เยาวชนกลุ่มต่าง ๆ กล่าวคือนักเรียน นิสิต และนักศึกษา มีจิตสำนึกและอุดมการณ์ในการอนุรักษ์ป่าไม้ รักและหวงแหนป่าไม้อันเป็นสมบัติอันล้ำค่าของประเทศ บางสถาบันก็จัดตั้งชมรมหรือสโมสรขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างมาก การให้การศึกษาจึงนับว่ามีประโยชน์โดยตรงต่อการสร้างสำนึกม จิตสำนึกและการปลูกฝังอุดมการณ์ การอนุรักษ์ป่าไม้แก่เยาวชน ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังจรงมาแล้ว เช่น การรณรงค์การปลูกป่าไม้ การต่อต้านการสร้างเขื่อนบางแห่ง

4.3 ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันนี้คนเราได้เรียนรู้ว่าสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อผลการอนุรักษ์ป่าไม้ ดังต่อไปนี้

1. ภัยธรรมชาติ จากประสบการณ์ทางปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น เช่น ความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล น้ำท่วม ทำให้พวกเราทราบว่าเป็นผลกระทบมาจากการ “ตัดไม้ทำลายป่า” ข้อเท็จจริงก็ปรากฏเช่นนั้น

2. แหล่งน้ำซับ เป็นการรักษาป่าไม้ไว้เพื่อเป็นแหล่งน้ำซับ หรือเราเรียกว่า “ป่าซับน้ำ” เป็นป่าที่ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงอนุรักษ์ไว้ สำหรับเก็บซับน้ำเพื่อทำการเพาะปลูกข้าว ป่าซับน้ำจะตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำ ลำห้วย หรือตามหัวไร่ หัวนา รอบ ๆ หุบเขา เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์เขียวชอุ่ม ชาวกะเหรี่ยงจะมีข้อคดกล กฏเกณฑ์ และบทลงโทษต่อผู้ตัดวงละเมิดทำลายป่า จึงทำให้เขารักษาป่าซับน้ำไว้ตลอดมา

นอกจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาทั้งสองอย่างนี้แล้ว ก็ยังมีปัจจัยอื่นอีก คือ สภาพอากาศแปรปรวนของอากาศ กล่าวคือ ความแห้งแล้งและสภาวะดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความแปรปรวนของอากาศซึ่งเราจะพบว่าอากาศร้อนจัดและมีสภาวะเรือนกระจก เนื่องจากไม่มีความชื้นจากป่าไม้ควบคุมอุณหภูมิหรือบรรยากาศของโลกไว้

4.4 ปัจจัยอื่น ๆ

1. นโยบายของรัฐ นโยบายคือสิ่งที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันไป การกำหนดนโยบายป่าไม้ของรัฐ ได้ยึดหลักวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และสังคมพิจารณา โดยกำหนดพื้นที่ป่าไม้ค่อนเนื้อของประเทศสไทย ทั้งพื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจตามนโยบายป่าไม้ของชาติ กำหนดให้พื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่หายาก ป้องกันภัยธรรมชาติอันเกิดจากน้ำท่วม การพังทลายของดิน ตลอดจนการใช้ประโยชน์ในการศึกษา การวิจัยและการนันทนาการและเพื่อเป็นป่าเศรษฐกิจ

2. โครงการตามพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริจัดทำโครงการต่าง ๆ ขึ้น เพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้หลายโครงการทั่วประเทศ โดยเฉพาะโครงการ “ป่ารักษน้ำ” โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง (อีสานเขียว) ศูนย์ศึกษาพัฒนาตามพระราชดำริและการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ต่าง ๆ ยังส่งผลให้มีการร่วมมือจากพสกนิกร และองค์กรต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีโครงการของเอกชน เช่น “โครงการราชพฤกษ์” จัดโครงการปลูกต้นไม้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าธรรมชาติ โครงการพระราชดำริ และโครงการเอกชนต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาคุณ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความร่วมมือในหมู่พสกนิกร เพื่อจะทำการอนุรักษ์ป่าไม้ให้บรรลุเป้าหมายได้ นับว่าเป็นประโยชน์ต่องานอนุรักษ์ป่าไม้อย่างยิ่ง

3. สื่อมวลชน โดยทั่วไปแล้วสื่อมวลชนจะเป็นผู้ให้ข่าวสาร ความรู้ ประชาสัมพันธ์และชักชวนให้เกิดความร่วมมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ปัจจุบันนี้ สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการให้ข่าวสารความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ทั้งทางวิทยุ หนังสือพิมพ์ และวิทยุโทรทัศน์ จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ชี้ให้เห็นว่าการอนุรักษ์ป่าไม้ของประเทศไทยเรานั้นได้เริ่มมานานและสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วคนแล้ว คือ “ป่าชุมชน” ของชาวชนบทซึ่งเป็นการอนุรักษ์ป่าไม้ที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อและความต้องการที่แตกต่างกันของประชาชน อย่างไรก็ตามถ้าจะพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลนี้แล้ว ก็มีปัจจัยต่าง ๆ หลายอย่าง คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และปัจจัยอื่น ๆ คือ นโยบายรัฐบาล โครงการพระราชดำริ และอิทธิพลของสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่ได้มีการพัฒนารูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ โดยมีหลักการว่าต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อการรักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เพื่อความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ดีขึ้น จึงได้ศึกษาแนวความคิดในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ “คือการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

กรมป่าไม้โดยศูนย์วิจัยป่าไม้ (2541) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือแหล่งวัฒนธรรม ที่เกี่ยวกับระบบนิเวศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำให้คุณค่าของระบบนิเวศหมดไป ในขณะที่ช่วยกันก็ช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้และส่งผลกระทบต่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการกับมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย (2541) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง “การเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมและท่องเที่ยวโดยมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ไม่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

ที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่ามีนักวิชาการและองค์กรของรัฐส่วนใหญ่มีมุมมองและความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ก็คือการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ลักษณะหนึ่งที่เด่นชัดของออกมาเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติเฉพาะกลุ่ม และมุ่งหวังที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องรวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ผู้ประกอบการมีความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

นถาวรณ ฐานะกาญจน์ (2545) ได้กล่าวถึงระบบการท่องเที่ยวครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและการตลาดการท่องเที่ยว การบริการที่เกี่ยวข้อง การบริหารจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นจุดกำเนิดการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นป่าอนุรักษ์ซึ่งชุมชนต้องอนุรักษ์ไว้และมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว ความโดดเด่นของภูมิทัศน์ตามธรรมชาติที่มีคุณค่าทางการเรียนรู้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวในระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องให้ความสำคัญกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการกับมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย (2541) ได้จัดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวออกเป็น 5 องค์ประกอบ คือนักท่องเที่ยว การตลาดท่องเที่ยว การขนส่ง ทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

การสนทนากลุ่ม

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543: 105-106) ให้ความหมายของ Focus Group หมายถึง การสนทนากลุ่มๆละ 6-12 คน การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการศึกษาชุมชน ที่เป็นการสนทนากันในบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีการวางแผนและเตรียมการ โดยเรื่องที่สนทนานั้นจะต้องเป็นความต้องเป็นเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจ มีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้จุดประเด็นเพื่อชักจูงให้บุคคลในกลุ่มแสดงความคิดเห็นได้อย่างลึกซึ้งและละเอียดที่สุดเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงคุณภาพ โดยองค์ประกอบในการสนทนากลุ่มมีดังนี้

1. บุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.1 ผู้ดำเนินการสนทนา ต้องเป็นผู้พูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ดี บุคลิกดี สุภาพ อ่อนน้อม มีมนุษยสัมพันธ์และต้องรู้ความต้องการและวัตถุประสงค์ของชุมชน

1.2 ผู้จัดบันทึกการสนทนา

1.3 ผู้ช่วย เป็นผู้ที่ทำหน้าที่จัดเตรียมสถานที่ และบันทึกเสียง

2. แนวทางในการสนทนากลุ่ม การจัดแนวทางในการสนทนากลุ่มมีการจัดลำดับหัวข้อในการสนทนา

3. อุปกรณ์สนาม ที่ควรเตรียมได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เทปเปล่า ถ่านวิทยุ สมุด บันทึกรูป และคินสอ

4. แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

5. ส่งเสริมสร้างบรรยากาศ โดยการมีเครื่องดื่ม ของขบเคี้ยว บุหรี่ เพื่อสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง

6. ของสมนาคุณแก่ผู้ร่วมสนทนา เพื่อเป็นการตอบแทนผู้เข้าร่วมสนทนา

7. สถานที่และระยะเวลา อาจเป็นบ้าน ศาลาวัด ใต้ร่มไม้ ที่มีอากาศถ่ายเท สะอาดห่างไกลจากความพลุกพล่าน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้มีสมาธิในเรื่องต่างๆที่กำลังสนทนากัน ส่วนระยะเวลาไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมงต่อกลุ่ม

เจลิชว บุรีภักดิ์ (2545: 259) กล่าวว่า Focus Group หรือ กิจกรรมความคิดเห็นกลุ่ม คือ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลเพื่อหาข้อสรุป นำไปสู่การวางแผนที่ดี องค์ประกอบความคิดเห็นของกลุ่ม ได้แก่ บุคคลที่ร่วมสนทนากลุ่มไม่ต่ำกว่า 6-12 คน พิธีกรที่จะต้องรู้พื้นที่และขอบเขตชุมชน ส่วนบทบาทของบุคคลในการร่วมสนทนากลุ่ม มีดังนี้

1. พิธีกรเป็นผู้จุดประเด็นหรือชักจูงให้ผู้ร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

2. บุคคลเป้าหมายของการสนทนา ทำหน้าที่พูดคุยแสดงความคิดเห็นในประเด็นคำถามต่างๆ

3. ผู้จัดบันทึกการสนทนา ทำหน้าที่ในการให้หมายเลขกำกับ Discussant และทำหน้าที่จดอย่างเดียว ห้ามมีส่วนในการแสดงความคิดเห็น

4. ผู้ช่วย ทำหน้าที่ควบคุมเวลา อำนวยความสะดวกและดูแลแก้ปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาเอกสาร คำরা และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ยกมาเป็นลำดับนั้น แสดงให้เห็นว่า

1.งานวิจัยในประเทศ

พิสิษฐ์ บุญชัย (2528) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของ คณะกรรมการสภาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่มตัวอย่าง กรรมการสภาตำบล 408 ราย พบว่า

1. เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในงานของสภาตำบล ได้แก่ การประชุมร่วม การร่วมทำ โครงการ การร่วมเป็นกรรมการ การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมแสดงความเห็นชอบ โครงการพบว่า กรรมการสภาตำบลมีส่วนร่วมในงานสภาตำบลค่อนข้างสูง กรรมการ โดยตำแหน่งมีระดับการมีส่วนร่วมในงานสภาตำบล มากกว่ากรรมการสภาตำบลโดยการเลือกตั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. กรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง มีระดับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนโครงการ ปฏิบัติไปปฏิบัติใหม่ มากกว่ากรรมการสภาตำบลโดยการเลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. กรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่งมีระดับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าไม้มากกว่า กรรมการสภาตำบลโดยการเลือกตั้ง

4. กลุ่มกรรมการสภาตำบลที่มีเศรษฐกิจดีมีระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมา เศรษฐกิจปานกลางเกี่ยวกับสภาพสังคมพบว่า การมีตำแหน่งอื่นๆ ในชุมชนมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประสบการณ์ได้รับการอบรม พบว่ามีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลุ่มที่มี ประสบการณ์ได้รับการอบรม 3 ด้าน และมากกว่ามีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ประสพสุข คีรินทร์(2531) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ โดยศึกษากับกำนันผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือจำนวน 422 คน พบว่า

1. อายุ ระดับการศึกษา รายได้ การมีที่ดินถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ การใช้ เชื้อเพลิง และการจัดหาเชื้อเพลิง การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในภาคเหนือ

2. ขนาดของครอบครัว ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง การเข้ารับการอบรม จากหน่วยงานต่างๆมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ

3. ความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ป่าไม้อำเภอ เจดกคดี้อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ

4. ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความต้องการในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับสูง

5. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการป้องกันรักษาป่าคือ ขาดอำนาจในการจับกุม รองลงมาคือขาดเจ้าหน้าที่สนับสนุน ขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัย ขาดกำลังคนช่วย ไม่มีเวลาว่าง ลูกบ้านไม่ให้ความร่วมมือ และ คนในเครื่องแบบเป็นพ่อค้ารายใหญ่

นริศ ชนะประสพ(2532) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด พบว่าประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนน้อย ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการอนุรักษ์และลักษณะการมีส่วนร่วมตามรูปแบบการอนุรักษ์ ประชาชนที่ไม่เคยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนนั้นมีจำนวนคนที่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน มากกว่าจำนวนคนที่ไม่มีความต้องการ ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในลักษณะการมีส่วนร่วมตามขั้นตอน การอนุรักษ์อยู่ในระดับ “มาก” สำหรับปัญหาและอุปสรรค ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในท้องถิ่น คือ ไม่มีเวลา กลัวได้รับความเดือดร้อน ขาดความรู้เรื่องการอนุรักษ์ ขาดข้อมูลทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนขาดการร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและเป็นอันตรายต่อชีวิตอีกทั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่าที่ควร ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าควรมีการประชุมสัมพันธ์ และกำหนดวันเวลาดังหน้าเพื่อที่จะได้มาร่วมกิจกรรม อีกทั้งให้มีความซื่อสัตย์ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตลอดจนให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ร่วมมือกับผู้กระทำผิดอย่างรุนแรงและเด็ดขาด

สมิทธิ์ สระอุบล (2532) ที่ว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ได้ผลดีต้องให้สังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งด้านการป้องกันไฟป่า ป้องกันแมลง ปรับปรุงการตัดต้นไม้ การปลูกพันธุ์ไม้ และมีกฎหมายคุ้มครอง

สมพร ปิ่นอักษรสกุล (2533) ศึกษาองค์กรท้องถิ่นกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จังหวัดเชียงราย ได้ก่อตั้งชมรมสิ่งแวดล้อมขึ้นสำหรับดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้ชื่อว่า “ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย” โดยมีวัตถุประสงค์ 5 ประการคือ

1. เพื่อสร้างความสำนึกและแนวคิดให้ชาวเชียงราย รัก ห่วงแหน และมองเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง
2. เพื่อเผยแพร่และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่งดงามของจังหวัดเชียงราย ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป
3. เป็นแหล่งข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม
4. เพื่อประสานงานและร่วมมือกับหน่วยราชการ และองค์กรต่างๆ ในการสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง สภาพสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเชียงราย ตลอดจน ปกป้องและป้องกันรักษาเพื่อให้แนวทางการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม

สวาท เสนาณรงค์ และวิไลเจิด ทวีสิน (2535) ทวีว่าการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยทางความร่วมมือทางสังคมการอนุรักษ์ทรัพยากรแบบนี้เป็นการร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายในสังคมที่ได้ตระหนักถึงประโยชน์และความจำเป็นจะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างกว้างขวางทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งพึงกระทำการดังนี้ การให้การศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความร่วมมือต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยให้ทุกคนร่วมมือกันไม่ตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า และการทำลายแหล่งน้ำ การให้ความร่วมมือเพื่อเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมีการตั้งเป็นชมรมเพื่อปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ในรูปของชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ชมรมคุ้มครองสัตว์ป่า นอกจากนี้จะต้องมีการปรับปรุงประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่นกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ และหน่วยงานเอกชน มูลนิธิชมรมต่างๆ เพื่อดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

บุญบา กูสกุล (2535) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการรับเปิดรับสื่อกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้
2. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้
3. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

4. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

5. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

6. ทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

7. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อและทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ได้ โดยมีทัศนคติดีอิทธิพลในทางลบในขณะที่พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมีอิทธิพลทางบวก

อดุลย์ พลประอินทร์ (2536) ศึกษาบทบาทของหน่วยงานระดับอำเภอในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันอำนาจในการบริหาร และการจัดการด้านนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ยังคงผูกขาดอยู่กับกรมป่าไม้ เพราะถือว่าเป็นงานเฉพาะด้านที่ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษ ทำให้อำเภอในฐานะผู้ปฏิบัติไม่ได้มีส่วนร่วมพิจารณาหรือกำหนดนโยบายที่สำคัญ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนแต่อย่างใด ช้ำในทางปฏิบัติบางครั้งก็ไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมเต็มที่ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง จึงทำให้การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระดับอำเภอกับหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ในพื้นที่อำเภอไม่เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน เป็นผลให้การดำเนินงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ผ่านมาประสบปัญหาอุปสรรคและไม่บรรลุผลตามเป้าหมายเท่าที่ควร และยังพบว่าทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรให้อำเภอและองค์กรประชาชน ได้แก่ คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน ตลอดจนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยฝ่ายรัฐ ด้วยการเสริมสร้างแนวความคิด ความรู้สึกเป็นเจ้าของให้ประชาชนรับรู้ ตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง ภายใต้การควบคุมดำเนินงานไปลักษณะของ แผนแม่บท และแผนปฏิบัติประจำปี โดยมี การประสานสอดคล้องแผนงานในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดไปสู่ระดับชาติ

พงษ์ศักดิ์ ถักรเดชะ (2540) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของชุมชนกระเหรี่ยงวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านต่างก็พึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งแบบเครือญาติและเพื่อนบ้าน บทบาทการมีส่วนร่วมของชาวบ้านใน 4 ขั้นตอนพบว่าในภาพรวมแล้วชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับ

ปานกลาง ส่วนผลการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน ปรากฏผล ดังนี้ ขั้นตอนการค้นพบปัญหา และสาเหตุ ขั้นตอนการวางแผนดำเนินงาน และขั้นตอนการลงทุนและปฏิบัติร่วมในระดับปานกลาง และขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับต่ำ การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ชาติพันธุ์ สถานภาพทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้ จำนวนพื้นที่ที่ถือครองเพื่อการเกษตรกรรมและเคยไปเก็บหาของป่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แต่ อายุ ระดับการศึกษาและการพึ่งพิงป่าของชาวบ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เลวิตาน (Levitan .1994) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ขนาดและความสำคัญในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของประชากรที่ตั้งถิ่นฐานในเมือง บนยอดเขาของกรีนเลาตินิวเจอร์ก ผลการวิจัยพบว่า ปริมาณทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกใช้และเพิ่มขึ้นเป็นไปตามขนาดของชุมชนและเครือข่ายทางสังคมและกิจกรรมที่จัดขึ้นบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ จะเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งขององค์กรที่ให้บริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่เน้นด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังพบว่ามีความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง กับคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ที่ดิน นโยบายทางสังคมในเขตที่มีการจ้างงานประกันภัย ภาษีและ การรักษากฎหมาย จะมีส่วนช่วยชะลอการบริโภคทรัพยากรและกิจกรรมการจัดที่ดิน การกำหนดนโยบายให้ชัดเจน จะมีส่วนช่วยให้มีการจัดกิจกรรมที่ให้ประโยชน์และจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ดีขึ้น

เวสต์สจอน (Version.2001อ้างถึงในสมบท เจิมขุนทดและคณะ.2548) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ต้องมีวิธีการที่ดี รายงานการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 39 เมืองที่ประสบผลสำเร็จและได้สรุป การจัดการท่องเที่ยวว่าควรประกอบด้วย

1. มียุทธศาสตร์และการจัดการที่ดีอย่างมีส่วนร่วม
2. มีกรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับชาติ
3. มีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง
4. มีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
6. มีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
7. ชุมชนต้องมีพื้นฐานและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์

8. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องเที่ยวเชิงนิเวศ
9. มีการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ดี
10. มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม

มาเรียนและ แฟร์เรล (Marion and Farrell, 1998 อ้างถึงในสมภพ เจริญทนต์ และคณะ.2548) ได้ศึกษาวิจัยการตรวจเชื่อมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการป้องกันรักษาพื้นที่ที่พบว่าในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวหากไม่สนใจต่อผลกระทบของการเจริญเติบโตของพันธุ์พืช ดิน น้ำ สัตว์ป่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม แล้ว จะเกิดผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่และได้แนะนำให้สถานที่ท่องเที่ยวที่ได้ไปตรวจเชื่อม ทบทวนหาแนวทางป้องกันพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว สิ่งที่เกี่ยวข้องในการจัดการผลกระทบต่อพื้นที่ก็คือ การตัดสินใจอย่างถูกต้องในการเลือกยุทธศาสตร์การจัดการรวมทั้งยุทธวิธีดำเนินการ

แม็กกลู (McCool, 1995 อ้างถึงในสมภพ เจริญทนต์และคณะ.2548) ได้วิจัยเรื่องการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวการรักษาสิ่งแวดล้อม และแนวคิดที่ยั่งยืน ต้องรวมเข้าด้วยกัน โดยได้ให้แนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาจพิจารณาได้ 4 ประการ

1. การมีความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าการท่องเที่ยวและการใช้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. ขระดับความอิสระให้ชุมชนในการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
3. หาดูชีวิตในสังคมและผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อม
4. จัดให้มีระบบการจัดการในสิ่งต่างๆที่กระทบสภาพแวดล้อม

นิวแมน (Newman, 1998 อ้างถึงในสมภพ เจริญทนต์และคณะ.2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เทคนิคการทรงตัวที่ส่งผลต่อความปลอดภัยในการเดินทาง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลกระทบทางการท่องเที่ยวดินป่า มีทั้งที่เป็นประโยชน์ คือประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสในการหารายได้พิเศษจากการท่องเที่ยว แต่มีผลเสียทางกายภาพสังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า การทิ้งขยะมูลฝอย การก่อไฟที่อาจทำให้เกิดไฟป่าได้ เพราะขาดการควบคุมและไม่มีการกำหนดเส้นทางเดินป่า

สรุปแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปเป็นแนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้ร่วมในการค้นหาปัญหา ร่วมจัดทำแผนงาน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามผลการปฏิบัติงาน ร่วมปรับปรุงแผน (อกิน รพีพัฒน์.2539) โดยมิวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในด้านการใช้

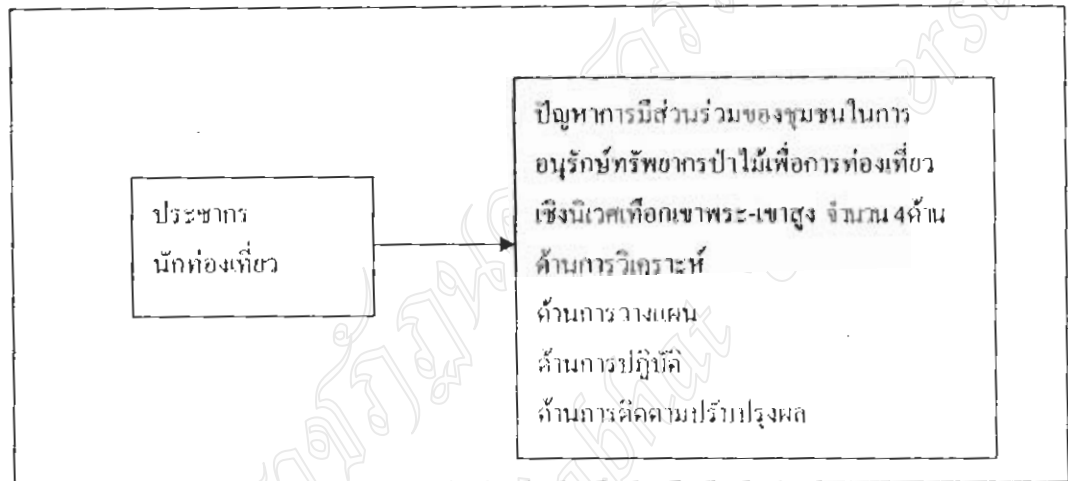
การเก็บกัก การรักษาซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน การแบ่งเขตเพื่อให้
เทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (เกษม จันทรืเกล้า.2544) ดังนั้นในการศึกษา
ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง ตามภาพที่ 2.1

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Rajabhat Surin Rajabhat University

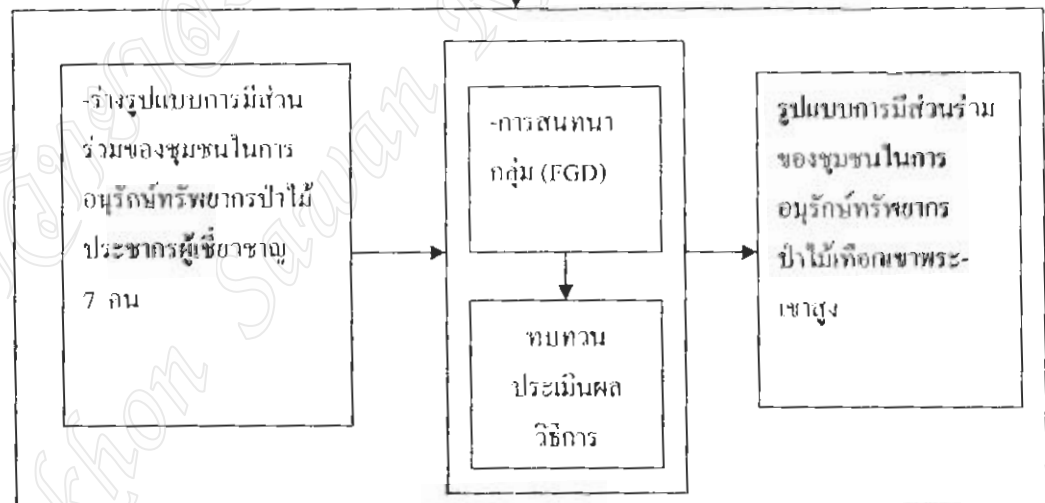
กรอบความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกรอบความคิดในการวิจัย

ช่วงที่ 1

ช่วงที่ 2

ภาพที่ 2.1 กรอบความคิดในการวิจัย รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง ในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ที่จะนำเสนอ ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนของการวิจัย

ผู้วิจัยจะ ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ช่วงดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง

1. ศึกษา เอกสาร นโยบายรัฐบาล เสนอกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคล ที่อยู่ในพื้นที่อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

3. ปริญญาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยสถาบันราชภัฏนครสวรรค์

4. กำหนดขอบข่ายการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยและ

พัฒนา

5. สร้างแบบสอบถามปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง

6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยง
จำนวน 3 คน

7. นำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ
แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับชุมชนในบริเวณสวนรุกขชาติ 100 ปี กรมป่าไม้
อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ของแบบสอบถาม แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach

8. นำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูล

9. นำข้อมูลปัญหาไปวิเคราะห์

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง

1. ร่างวิธีการจากปัญหาที่ค้นพบ

2. ร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง

3. สังเคราะห์วิธีการ

4. ประชุมกลุ่มเพื่อหาความสอดคล้อง

5. นำวิธีการมาสร้างเป็นตัวชี้วัดเพื่อประเมินรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
จากกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

6. นำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง ไปประเมินกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 15 คน
แล้วประเมินผลด้วยแบบบันทึกการเปลี่ยนแปลง โดยการทบทวน จำนวน 3 รอบ มีระยะเวลา
ห่างกันรอบละ 1 เดือน แต่ละครั้งของการทบทวนมีสรุปบันทึกความเปลี่ยนแปลงและครั้งสุดท้าย
นำมาเปรียบเทียบทั้ง 3 ครั้ง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 ขึ้นสำรวจปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณ 3 ตำบล คือตำบลทุ่งทอง
ตำบลหนองบัว และตำบลหนองกล้วย และนักท่องเที่ยว จำนวน 12,000 คน

กลุ่มตัวอย่างกำหนดจากการเทียบเคียงตารางของ เคร็จซีและมอร์แกน (Krejcie
and Morgan. อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด. 2535:40) ได้จำนวน 372 คน

ช่วงที่ 2 ประชากรในการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสอง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความรู้และประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
2. มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

1. ดร. สมภท เจริญนทค อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. นายพนม จันทร์ดิษฐ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองไผ่
3. นายละมุล ไชยโย นายกองกึ่งกิจการบริหารส่วนตำบลทุ่งทอง
4. นายฉวีรัฐชัย นุชชม นักวิชาการป่าไม้ 7 ว.
5. นายสมาโนช กรอบเพ็ชร์ หัวหน้าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ
6. นายขาว ฝักศรี กำนันตำบลหนองบัว
7. นางกรวิภา เกิดสงฆ์ นายกองกึ่งกิจการบริหารส่วนตำบลหนองบัว

ส่วนการประเมินบทบาทคุณวิธิการการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 15 คน ดังนี้

1. นายกาเหว่า ศรีเสงี่ยม
2. นายกิตติวัฒน์ ท้าวัง
3. นายไกรสร เฝ็งน่วม
4. นายขจร หลวงประทุม
5. นายคงศักดิ์ สังฤทธิ
6. นายจักรี อ่วมถักดี
7. นายจ้ารอง ครองสิน
8. นายจรัส ศาสตร์อนงค์
9. นายเชิง ครองสิน
10. นายเด่น โลหะเวช
11. นายทวี พรหมอ่อน
12. นายบรรเจ็ด กะสุวรรณ
13. นายบุญ ไบสนธิ
14. นายประจวบ ศรีเมฆ
15. นายพิชญ เฝ็งน่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ในการศึกษาปัญหาการอนุรักษัทรักษาการป่าไม้ใช้แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษัทรักษาการป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูงอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นปัญหาการอนุรักษัทรักษาการป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ช่วงที่ 2 การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษัทรักษาการป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้แบบบันทึกรการประชุมสนทนากลุ่ม ส่วนการทบทวนวิธีการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษัทรักษาการป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูงอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ใช้แบบประเมินทบทวน

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ช่วงที่ 1 แบบสอบถามมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการมีส่วนร่วมและการอนุรักษัทรักษาการป่าไม้เพื่อนำข้อมูลต่างๆมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษัทรักษาการป่าไม้ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 21 ข้อ คือ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การวางแผน การปฏิบัติ การติดตามผลและปรับปรุง

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาอันกว่าความรู้ต่างๆมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของคำวิจารณ์และข้อควรแก้ไข เมื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำโดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบแล้ว

1. ดร.จุฬารัตน์ เจริญนท
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อวยชัย วัชรธรรม
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา สนธิรักษ์

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับผู้นำชุมชน ที่สวนรุกขชาติ 100 ปี กรมป่าไม้ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยง ทางสถิติโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ 0.90

5. นำแบบสอบถามไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

2.1 แบบบันทึกสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่มีปัญหาในระดับปานกลางและน้อย มาเป็นประเด็นในการร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.2 แบบประเมินบทบาทวิธีการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ นำแนวความคิดและทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างแบบประเมินให้มีเนื้อหาสาระครอบคลุมประเด็นของวิธีการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงประชาชนอาศัยอยู่ในบริเวณ 3 ตำบล คือตำบลทุ่งทอง ตำบลหนองบัว และตำบลหนองกลับ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวรวมทั้งนักท่องเที่ยว

2. ผู้วิจัยนำหนังสือพร้อมทั้งแบบสอบถามไปให้ผู้อาศัยอยู่ในบริเวณ 3 ตำบล คือตำบลทุ่งทอง ตำบลหนองบัว และตำบลหนองกลับ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวรวมทั้งนักท่องเที่ยว เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 372 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

2.1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการจัดกลุ่มสนทนา จากสำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ถึงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้เกี่ยวข้องในการจัดกลุ่มสนทนา จำนวน 7 คน

2.2 ผู้วิจัยนำหนังสือไปให้ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือเข้าร่วมกระบวนการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานพระ-เขาสูง

2.3 ผู้วิจัยนำหนังสือไปให้ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือเข้าร่วมการทดลองประเมินบทบาทกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 15 คนเพื่อทดลองบทบาทวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานพระ-เขาสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานพระ-เขาสูง

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับการมีปัญหการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานพระ-เขาสูง โดยใช้การหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม และนำปัญหาแต่ละด้านมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการให้คะแนนน้ำหนักมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึงการมีปัญหาระดับมากที่สุด

4 หมายถึงการมีปัญหาระดับมาก

3 หมายถึงการมีปัญหาระดับปานกลาง

2 หมายถึงการมีปัญหาระดับน้อย

1 หมายถึงการมีปัญหาระดับน้อยที่สุด

2. ประมวลผลข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับรูป SPSS เพื่อหาสถิติตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน โดยใช้เกณฑ์สมบุรณ์ (ประกอง กรรณสูตร.2538:77) เป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

คะแนน 4.50-5.00 หมายถึง การมีปัญหาระดับมากที่สุด

คะแนน 3.50-4.49 หมายถึง การมีปัญหาระดับมาก

คะแนน 2.50-3.49 หมายถึง การมีปัญหาระดับปานกลาง

คะแนน 1.50-2.49 หมายถึง การมีปัญหาระดับน้อย

คะแนน 1.00-1.49 หมายถึง การมีปัญหาระดับน้อยที่สุด

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูงจัดสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คนแล้วสรุปเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้วนำวิธีการมาประเมินคหทานวิธีการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง โดยใช้การประเมิน 3 ระดับ คือ พอใช้ และปรับปรุง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percentage)
2. ค่าเฉลี่ย \bar{X} (Arithmetic Mean)
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการ และนำเสนอผลการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อคัดเลือกปัญหามากที่สุดต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่รับคืน ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ที่สุดจำนวน 372 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยกำหนดปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 4 ด้าน คือ การวิเคราะห์ การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผลและปรับปรุงผล

ช่วงที่ 2 การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม ส่วนการทบทวนวิธีการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ใช้แบบประเมินทบทวน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X} แทนค่าเฉลี่ย

S.D. แทนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อ
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	197	52.96
หญิง	175	47.04
รวม	372	100

ตารางที่ 4.1 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ จากตารางที่ 4.1
พบว่า มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เป็นชาย 197 คน คิดเป็นร้อยละ 52.96
เป็นหญิง 175 คน คิดเป็นร้อยละ 47.04 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 4.2 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	201	54.03
30-40 ปี	94	25.27
มากกว่า 40 ปี	77	20.70
รวม	372	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่ามีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน
201 คนคิดเป็นร้อยละ 54.03 อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ
25.27 อายุมากกว่า 40 ปี มีจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 20.70 ผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี

ตารางที่ 4.3 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่งในครัวเรือน

ตำแหน่งในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
หัวหน้าครัวเรือน	119	31.99
ภรรยา	74	19.89
บุตรบรรลุนิติภาวะ	179	48.12
รวม	372	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่ามีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 31.99 ภรรยา จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 19.89 บุตรบรรลุนิติภาวะ 179 คน คิดเป็นร้อยละ 48.12 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบุตรที่บรรลุนิติภาวะ

ตารางที่ 4.4 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรวม	53	14.25
รับจ้าง	149	40.05
ข้าราชการ	33	8.87
นักเรียน	131	35.22
อื่นๆ	6	1.61
รวม	372	100

จากตารางที่ 4.4 พบว่ามีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพเกษตรกร จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 14.25 อาชีพรับจ้าง 149 คน คิดเป็นร้อยละ 40.05 อาชีพข้าราชการ 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.87 นักเรียน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 35.22 อาชีพอื่นๆ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.61 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง

ตารางที่ 4.5 จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	353	94.89
ปริญญาตรี	17	4.57
สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.54
รวม	372	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่ามีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 94.89 ปริญญาตรี 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.57 สูงกว่าปริญญาตรี 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.54 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากร ป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสอง อำเภอหนองบัว จังหวัด
นครสวรรค์

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสอง อำเภอหนองบัว จังหวัด
นครสวรรค์ที่เป็นปัญหาในภาพรวม

ลำดับที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
1.	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	3.00	0.98	ปานกลาง	1
2.	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	2.96	0.96	ปานกลาง	2
3.	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	2.05	1.17	น้อย	3
4.	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	1.85	1.38	น้อย	4
	รวมเฉลี่ย	3.07	1.28	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.6 พบว่าปัญหาารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสอง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อ
พิจารณาโดยรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) เมื่อพิจารณารายข้อ ปัญหาที่ 1 ปัญหาการมี
ส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัญหา
อันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) รองลงมาได้แก่ปัญหาที่ 2 ปัญหาการมี
ส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 2.96$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อที่ 4 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและ
ประเมินผลการปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย
($\bar{X} = 1.85$)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ - เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
1.	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน	3.07	1.28	ปานกลาง	1
2.	การประชุมวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาการใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน	2.98	1.16	ปานกลาง	3
3.	การตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	3.03	1.33	ปานกลาง	2
4.	การประชุมสรุปปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	2.97	1.32	ปานกลาง	4
	รวมเฉลี่ย	3.00	0.98	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.7 พบว่าปัญหาด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณาโดยรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$) เมื่อพิจารณารายข้อปัญหาที่ 1 ปัญหาด้านการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลนเป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07$) รองลงมาได้แก่ปัญหาที่ 3 ปัญหาการตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.03$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อที่ 4 การประชุมสรุปปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า

การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} - 2.97$)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการวางแผนที่เป็นปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ - เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับ ที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ปัญหา	อันดับ
1.	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้				
1.	การสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	3.14	1.28	ปานกลาง	1
2.	การกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	2.98	1.25	ปานกลาง	3
3.	การกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน	2.87	1.25	ปานกลาง	6
4.	การกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	3.02	1.75	ปานกลาง	2
5.	การหาจุดอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง	2.94	1.28	ปานกลาง	5
6.	การจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	2.83	1.34	ปานกลาง	7
7.	การจัดทำงบประมาณและได้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	2.96	1.32	ปานกลาง	4
	รวม	2.96	0.96	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.8 พบว่าปัญหาด้านการวางแผนที่เป็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อพิจารณาโดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.96$) เมื่อพิจารณารายชื่อ ปัญหาที่ 1 ปัญหาด้านการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.14$) รองลงมาได้แก่ปัญหาที่ 4 ปัญหาการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อ 6 ปัญหาการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่าการป้องกันการล่าสัตว์ป่าการเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง เป็นวนอุทยาน ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.83$)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการปฏิบัติเป็นปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้				
1.	ท่านเคยเข้ารับการศึกษายอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	2.16	1.59	น้อย	3
2.	ท่านเคยเข้าร่วมในการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน	2.17	1.54	น้อย	2
3.	ท่านเคยเข้าร่วมในการปลูกป่า บำรุงป่า แปลงปลูกป่าชุมชนหรือแปลงปลูกป่ากรณีต่าง ๆ	2.66	1.64	ปานกลาง	1
4.	ท่านเคยเข้าร่วมในด้านการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ลำต้นค้ำป่า ป้องกันไฟป่า เก็บหาของป่า	1.92	1.61	น้อย	4
5.	ท่านเคยเข้าร่วมในการกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	1.81	1.64	น้อย	7
6.	ท่านเคยเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	1.90	1.5	น้อย	5
7.	ท่านเคยรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้	1.86	1.52	น้อย	6
	รวม	2.05	1.17	น้อย	

จากตารางที่ 4.9 พบว่าปัญหาด้านการปฏิบัติที่เป็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อพิจารณาโดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.05$) เมื่อพิจารณารายข้อ ปัญหาที่ 3 ปัญหาด้านการเข้าร่วมในการปลูกป่า บำรุงป่า แปลงปลูกป่าชุมชน หรือแปลงปลูกป่ากรณีต่าง ๆ เป็นปัญหาลำดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.66$) รองลงมาได้แก่ ปัญหาที่ 2 ปัญหาการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.17$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อ 5 ปัญหาการกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง

การใช้ทรัพยากรป่าไม้ การเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน และปัญหาการกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง เป็นวนอุทยานซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.81$)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน

ด้านการติดตามและประเมินผล เป็นปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับปัญหา	อันดับ
1.	ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล การปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	1.87	1.68	น้อย	1
2.	ท่านเคยร่วมวางแผนการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลว่าสภาพป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง สมบูรณ์ขึ้นหรือลดลง	1.85	1.51	น้อย	2
3.	ท่านเคยร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผล การปรับปรุงผลผลกระทบที่เกิดจากการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	1.84	1.55	น้อย	3
	รวม	1.85	1.37	น้อย	

จากตารางที่ 4.10 พบว่าปัญหาด้านการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลที่เป็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อพิจารณาโดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.85$) เมื่อพิจารณารายข้อ ปัญหาที่ 1 ปัญหาด้านการวางแผนการติดตามและประเมินผล การปรับปรุงว่าสภาพป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง สมบูรณ์ขึ้นหรือลดลงเป็นปัญหาอันดับสูงสุดซึ่งเป็นปัญหามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.87$) รองลงมาได้แก่ปัญหาที่ 2 การติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลผลกระทบที่เกิดจากการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.85$) ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ปัญหาข้อ 3 ส่วนปัญหาการนำผลการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลไปใช้วางแผนการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า

การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานซึ่งเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.84$)

ผลการวิเคราะห์ระดับปัญหารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้แยกปัญหาออกเป็นปัญหาระดับปานกลางถึงมาก และปัญหาระดับน้อย ได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.11 ปัญหาระดับปานกลางถึงมากของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

มี 12 ปัญหา และปัญหาระดับน้อยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

มี 9 ปัญหา ดังต่อไปนี้

ปัญหาระดับปานกลางถึงมาก	ปัญหาระดับน้อย
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1.ปัญหาการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>2.ปัญหาการประชุมวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>3.ปัญหาการคลั่งสนใจปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>4.ปัญหาการประชุมสรุปปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p>	<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1.ปัญหาการเข้ารับการศึกษอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>2. ปัญหาการเข้าร่วมในการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>3. ปัญหาการเข้าร่วมในด้านการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ล่าสัตว์ป่า ป้องกันไฟป่า เก็บหาของป่า</p> <p>4.ปัญหาการเข้าร่วมในการกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>5.ปัญหาการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>6.ปัญหาการรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติป่าไม้</p>

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ปัญหาในระดับปานกลางถึงมาก	ปัญหาในระดับน้อย
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>5. ปัญหาการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>6. ปัญหาการกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>7. ปัญหาการกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>8. ปัญหาการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>9. ปัญหาการหาจุดอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษา ทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง</p> <p>10. ปัญหาการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>11. ปัญหาการจัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p>	<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผล ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>7. ท่านเคยร่วมวางแผนการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลว่าสภาพป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูงสมบูรณ์ขึ้นหรือลดลง</p> <p>8. ท่านเคยร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผล ผลกระทบที่เกิดจากการ ป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>9. ท่านเคยร่วมนำผลการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลไปใช้วางแผนการป้องกัน การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขา</p>

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ปัญหาระดับปานกลางถึงมาก	ปัญหาระดับน้อย
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>12. ปัญหาการเข้าร่วมในการปลูกป่า บำรุงป่า แปลงปลูกป่าชุมชนหรือแปลงปลูกป่ากรณีต่าง ๆ</p>	

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง ร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

1. ร่างวิธีการจากปัญหาที่ค้นพบ
2. ร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง
3. สังเคราะห์วิธีการ
4. ประชุมกลุ่มเพื่อหาความสอดคล้อง
5. นำวิธีการมาสร้างเป็นตัวชี้วัดเพื่อประเมินรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
6. นำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง ไปประเมินกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 15 คน แล้วประเมินผลด้วยแบบบันทึกการเปลี่ยนแปลง โดยการทบทวน จำนวน 3 รอบ มีระยะเวลาห่างกันรอบละ 1 เดือน แต่ครั้งของการทบทวนมีสรุปบันทึกความเปลี่ยนแปลงและครั้งสุดท้ายนำมาเปรียบเทียบทั้ง 3 ครั้ง

ตารางที่ 4.12 ผู้วิจัยได้นำปัญหาระดับปานกลางถึงมาก จำนวน 12 ปัญหา มาวิเคราะห์และ
ได้ใช้วิธีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อนำเสนอการประชุมสนทนากลุ่ม

ปัญหาระดับปานกลางถึงมาก	วิธีการแก้ไขปรับปรุง
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1. ปัญหาการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>2. ปัญหาการประชุมวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>3. ปัญหาการตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง เป็นวนอุทยาน</p> <p>4. ปัญหาการประชุมสรุปปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง เป็นวนอุทยาน</p>	<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>ดำเนินการสำรวจ รวบรวมข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ เทือกเขาพระ -เขาสูง</p> <p>จัดการประชุมเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูงด้านการใช้และการเก็บรักษา</p> <p>จัดการประชุมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่</p> <p>สรุปปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่ต่อไป</p>

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปัญหาในระดับปานกลางถึงมาก	วิธีการแก้ไขปรับปรุง
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>5.ปัญหาการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>6.ปัญหาการกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>7. ปัญหาการกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>8.ปัญหาการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>9.ปัญหาการหาจุดอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษา ทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลนของเทือกเขาพระ-เขาสูง</p> <p>10.ปัญหาการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง เป็นวนอุทยาน</p> <p>11.ปัญหาการจัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p>	<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>จัดการประชุมทั้งส่วนราชการและเอกชนเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดยุทธศาสตร์ หาจุดอ่อนจุดแข็ง เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง ดำเนินการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน จัดทำงบประมาณดำเนินการให้เป็นรูปธรรม</p>

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปัญหาในระดับปานกลางถึงมาก	วิธีการแก้ไขปรับปรุง
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>12. ปัญหาการเข้าร่วมในการปลูกป่า บำรุงป่า แปลงปลูกป่าชุมชนหรือแปลงปลูกป่ากรณีต่าง ๆ</p>	<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>ประชาสัมพันธ์ รมรงค์ ให้ประชาชนทราบเมื่อมีการปลูกป่า บำรุงป่าในพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง</p>

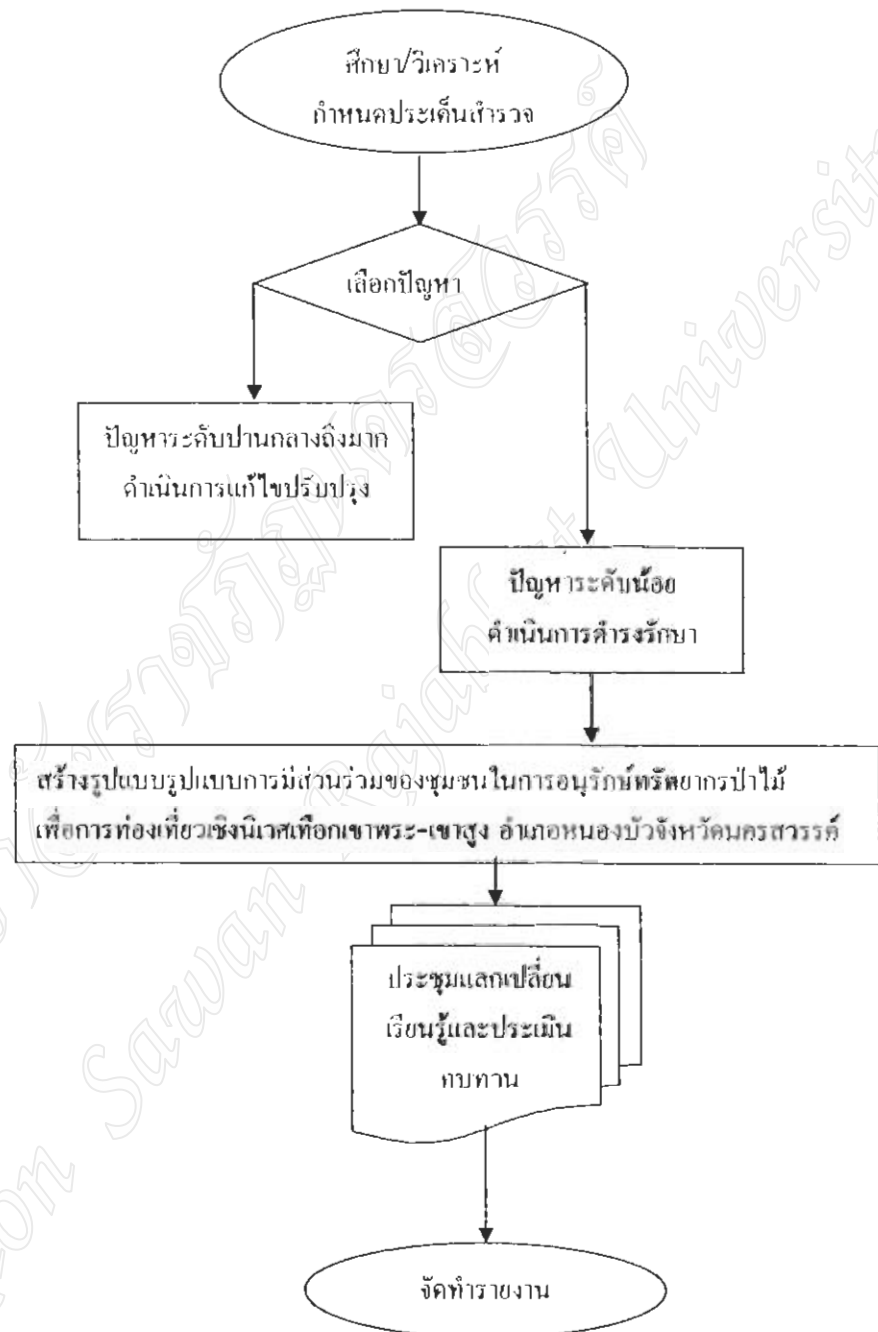
ตารางที่ 4.13 ปัญหาระดับน้อยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มี 9 ปัญหา ใช้วิธีการดำรงรักษา ดังนี้

ปัญหาระดับน้อย	วิธีการดำรงรักษา
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1. ปัญหาการเข้ารับการศึกษาดูแบบความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>2. ปัญหาการเข้าร่วมในการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>3. ปัญหาการเข้าร่วมในด้านการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ล่าสัตว์ป่า ป้องกันไฟป่า เก็บหาของป่า</p> <p>4. ปัญหาการเข้าร่วมในการกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>5. ปัญหาการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>6. ปัญหาการรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่ เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้</p>	<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1. ดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พร้อมปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนของชุมชนรอบเทือกเขาพระ-เขาสูง</p> <p>2. จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้รอบๆ เทือกเขาพระเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า อีกทั้งรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่</p> <p>3. จัดตั้งเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>4. ร่วมขอจัดตั้งเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p>

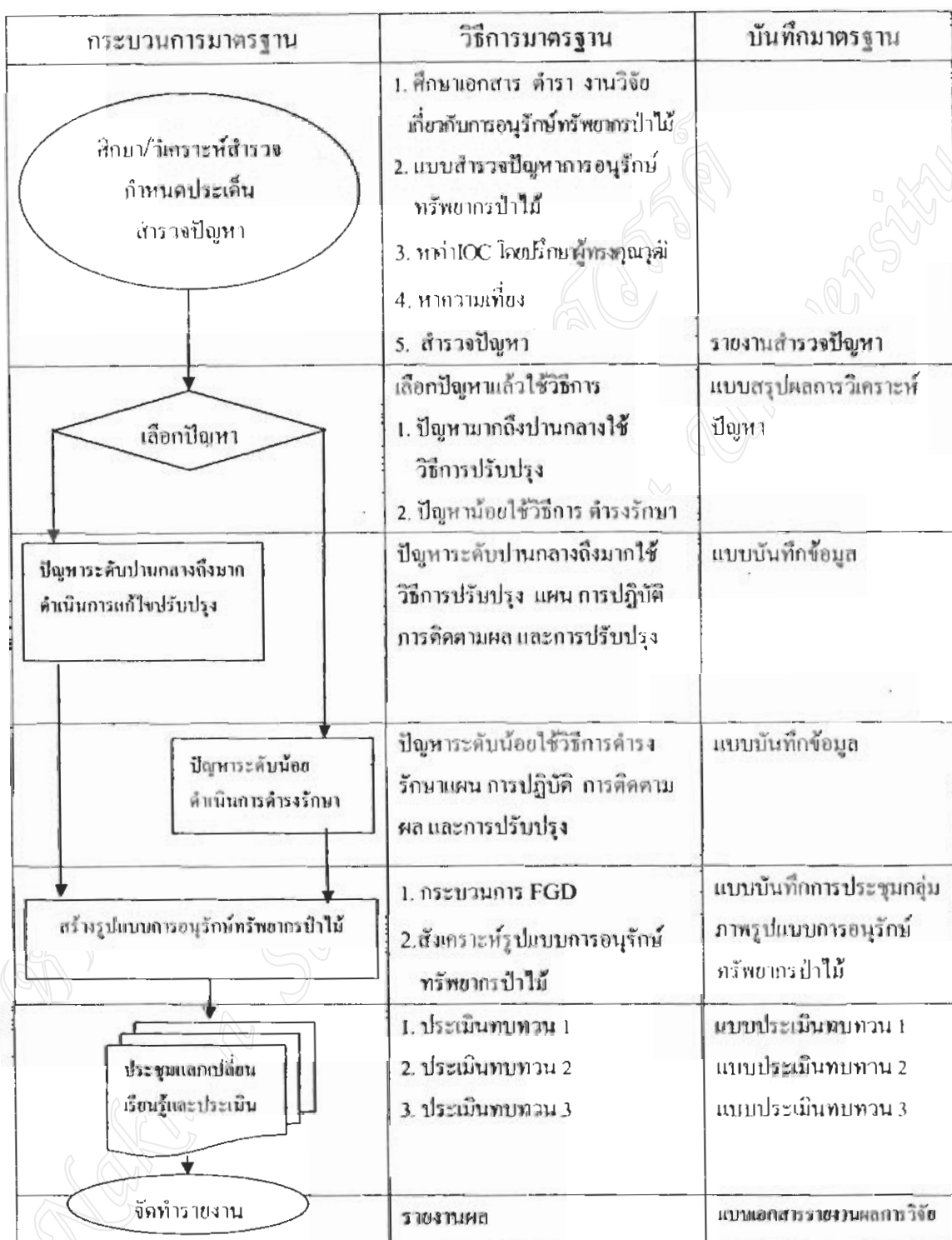
ตารางที่ 4.13(ต่อ)

ปัญหาระดับน้อย	วิธีการดำรงรักษา
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>7.ท่านเคยร่วมวางแผนการติดตามและประเมินผลว่า สกาทป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูงสมบูรณ์ขึ้นหรือลดลง</p> <p>8.ท่านเคยร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผลผลกระทบที่เกิดจากการ ป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง</p> <p>9.ท่านเคยร่วมนำผลการติดตามและประเมินผล การปรับปรุงผลไปใช้วางแผนการป้องกัน การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง เป็นวนอุทยาน</p>	<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผล ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1.ดำเนินการประชุมติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า</p> <p>2.นำผลการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าที่ได้มาวางแผนในการอนุรักษ์ เทือกเขาพระ-เขาสูงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น</p>

ผู้วิจัยได้นำปัญหาทั้ง 21 ข้อ พร้อมทั้งวิธีการปรับปรุงแก้ไขและวิธีการดำรงรักษาเป็น ประเด็นในการประชุมสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ 7 คน สรุปได้รูปแบบตามภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ภาพที่ 4.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาค้อ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์และเลือกประเด็นปัญหา
2. เลือกปัญหา
3. กำหนดวิธีการโดยใช้วิธีการปรับปรุงกับประเด็นปัญหาระดับมากถึงปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และใช้วิธีการดำรงรักษากับประเด็นปัญหาระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
4. สร้างรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
5. ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินบทบาท
6. รายงานผล

ตารางที่ 4.14 การประเมินทบทวนวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ ที่อุทยานแห่งชาติเขาสก อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			สรุป
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
การมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้				
1.ดำเนินการสำรวจ รวบรวมข้อมูล ทรัพยากรป่าไม้ที่อุทยานแห่งชาติเขาสก	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
2.จัดการประชุมเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วน ร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่อุทยานแห่งชาติเขาสกด้านการใช้และการ เก็บรักษา	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
3.จัดการประชุมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจจัดการทรัพยากรป่าไม้ ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษา ทรัพยากรที่มีอยู่	ปรับปรุง	ปรับปรุง	ปรับปรุง	ปรับปรุง-
4.สรุปปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษา ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่ต่อไป	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			สรุป
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้				
1. สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
2. กำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
3. กำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
4. กำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
5. หาจุดอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
6. จัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
7. จัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			สรุป
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
<p>การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้าน</p> <p>การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1.ดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พร้อมปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนของชุมชนรอบเทือกเขาพระ-เขาสูง</p>	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
<p>2.จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้รอบๆเทือกเขาพระเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า</p> <p>อีกทั้งรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่</p>	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
<p>3.จัดตั้งเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p>	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้
<p>4.ร่วมขอจัดตั้งเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p>	ปรับปรุง	ปรับปรุง	ปรับปรุง	ปรับปรุง
<p>5.ประชาสัมพันธ์ รณรงค์ ให้ประชาชนทราบเมื่อมีการปลูกป่า บำรุงป่าในพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง</p>	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			สรุป
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 1.ดำเนินการประชุมติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า 2.นำผลการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าที่ได้วางแผนในการอนุรักษ์เทือกเขาพระ-เขาสูงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง

จากตารางที่ 4.14 ผลการประเมินทบทวนรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัด บุรสาวรรค์ พบว่าการสำรวจ รวบรวมข้อมูลทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง การประชุมเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง การใช้และการเก็บรักษา จัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขต เทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานจัดทำงบประมาณและ ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าและกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน จัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขต เทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน จัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ

กำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พร้อมปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนของชุมชนรอบเทือกเขาพระ-เขาสูง จัดตั้งเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประชาสัมพันธ์ ธรรมรงค์ ให้ประชาชนทราบเมื่อมีการปลูกป่าบำรุงป่าในพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง ดำเนินการประชุมติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า อยู่ในระดับพอใช้

ส่วนจัดการประชุมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่สรุปปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่ต่อไป สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน การกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน หางจุดอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้รอบๆเทือกเขาพระเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า อีกทั้งรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่ ร่วมขอจัดตั้งเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำผลการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าที่ได้มาวางแผนในการอนุรักษ์เทือกเขาพระ-เขาสูงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อยู่ในระดับปรับปรุง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัย ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัยและพัฒนา

1. เพื่อศึกษาปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 ขึ้นสำรวจปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณ 3 ตำบล คือตำบลทุ่งทอง ตำบลหนองบัว และตำบลหนองกล้วย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวรวมทั้งนักท่องเที่ยว จำนวน 12,000 คน

กลุ่มตัวอย่างกำหนดจากการเทียบเคียงตารางของ เคร็จซันและมอร์แกน (Krejcie and Morgan. อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด. 2535:40) ได้จำนวน 372 คน

ช่วงที่ 2 ประชากรในการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ส่วนการทดลองทบทวน ประกอบด้วยกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ช่วง

ช่วงที่ 1 ในการศึกษาปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ใช้แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งประกอบด้วย ด้านการประชุมและวิเคราะห์ปัญหา จำนวน 4 ข้อ ด้านการวางแผน จำนวน 7 ข้อ ด้านการปฏิบัติงาน จำนวน 7 ข้อ ด้านการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผล จำนวน 3 ข้อ รวม 21 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือปัญหามากที่สุด ปัญหามาก ปัญหาปานกลาง ปัญหาน้อย ปัญหาน้อยที่สุด ซึ่งแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น .90

ช่วงที่ 2 การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้นำปัญหาในช่วงที่ 1 มาร่างเพื่อจัดสนทนากลุ่ม ผู้ที่เกี่ยวข้อง 7 คน วิเคราะห์และให้ความเห็นในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อใช้สังเคราะห์เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ แล้วทำการทดลองประเมินทบทวนรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่อุทยานแห่งชาติเขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราด ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 การศึกษาปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ใช้แบบสอบถามรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาสูง

1.1 ในภาพรวมพบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับ ปานกลาง และน้อย เรียงลำดับดังนี้ ระดับปัญหาปานกลาง ได้แก่ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ระดับปัญหาน้อย ได้แก่ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

1.2 ปัญหาด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดโดยเรียงลำดับดังนี้ ปัญหาด้านการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ปัญหาการตัดสินใจปัญหาที่เกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน และการประชุมสรุปปัญหาที่เกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน

1.3 ปัญหาด้านการวางแผนที่เป็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดโดยเรียงลำดับดังนี้ ปัญหาด้านการสร้างวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ปัญหาการกำหนดพันธกิจที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการจัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ปัญหาการหาจุดอ่อน-จุดแข็งที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลนของเทือกเขาพระ-เขาสูง ปัญหาการกำหนดจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน และปัญหาการจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน

1.4 ปัญหาด้านการปฏิบัติที่เป็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีปัญหา อยู่ในระดับปานกลางและน้อย เรียงลำดับได้ดังนี้ ปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาด้านการเข้าร่วมในการปลูกป่า บำรุงป่า แปลงปลูกป่าชุมชนหรือแปลงปลูกป่ากรณีต่าง ๆ

ปัญหาในระดับน้อย ได้แก่ ปัญหาการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ปัญหาการศึกษาอบรมความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ล่าสัตว์ป่า ป้องกันไฟป่า เก็บหาของป่า ปัญหาการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาโรงงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ ปัญหาการกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน และปัญหาการกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง เป็นวนอุทยาน

1.5 ปัญหาด้านการติดตามและประเมินผลปรับปรุงผลที่เป็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เรื่องลำดับได้ดังนี้มีปัญหาด้านการวางแผนการติดตามและประเมินผลว่าสภาพป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูงสมบูรณ์ขึ้นหรือลดลง การติดตามและประเมินผลผลกระทบที่เกิดจากการ ป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ปัญหาการนำผลการติดตามและประเมินผลไปใช้วางแผนการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน

ช่วงที่ 2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

2.1 ความคิดเห็นของผู้ที่เข้าช้จากการจัดสนทนากลุ่ม ต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง

2.1.1 โดยรวมพบว่า ชุมชน มีส่วนร่วมต่อการประชุมวิเคราะห์ปัญหาด้านการวางแผน ด้านการติดตามและประเมินผลปรับปรุงผลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.1.2 ชุมชนควรมีส่วนร่วมต่อการประชุมวิเคราะห์ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมีประเด็นการสำรวจรวบรวมข้อมูลของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การตัดสินใจใช้หรือการเก็บรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การป้องกันรักษาป่า การล่าสัตว์ป่าอยู่ในระดับมาก ส่วนการป้องกันไฟป่าการป้องกันการเก็บหาของป่า การกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานอยู่ในระดับปานกลาง

2.1.3 ชุมชนควรมีส่วนร่วมต่อการวางแผน โดยมีประเด็นการจัดทำโครงการและจัดหางบประมาณการป้องกันรักษาป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่าการเก็บหาของป่า อยู่ในระดับมาก ส่วนการสร้างวิสัยทัศน์ การกำหนดพันธกิจ การกำหนด

จุดมุ่งหมาย การกำหนดยุทธศาสตร์ การหาจุดอ่อน จุดแข็งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับปานกลาง

2.1.4 ชุมชนควรมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การปลูกป่า การป้องกันรักษาป่าระบบ การล่าสัตว์ป่า การป้องกันไฟป่า การเก็บหาของป่าอยู่ในระดับสูง การกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน การแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับน้อย

2.1.5 ชุมชนควรมีส่วนร่วมต่อการติดตามประเมินผลและปรับปรุงผลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า การติดตามประเมินผลและการปรับปรุงผลด้านการป้องกันรักษาป่า การปลูกป่าการป้องกันการค้าสัตว์ป่า การป้องกันไฟป่า การกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน อยู่ในระดับน้อย

2.2 สังเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในกรอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์จากการสนทนากลุ่ม (ข้อ 2.1) มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในกรอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีรูปแบบดังนี้

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มี 5 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาข้อมูลและปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ การเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
2. ร่วมวางแผนการใช้ การเก็บกัก การรักษาซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขตทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่ได้จัดสรรงบประมาณในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. ร่วมกันปฏิบัติการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติตามแผนการใช้ การเก็บกัก การรักษาซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขตทรัพยากรป่าไม้ที่ได้กำหนด
4. ร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยกำหนดเกณฑ์ มาตรฐานการประเมิน จัดทำแบบประเมินผล
5. ปรับปรุง แก้ไขแผนการใช้ การเก็บกัก การรักษาซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขตทรัพยากรป่าไม้ ที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน โดยจัดการประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อผิดพลาด เพื่อพัฒนาแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ผลของการวิจัยในการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ อภิปรายผลแต่ละด้านดังนี้

1.1 ปัญหาด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็น การสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน การประชุมตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สอดคล้องกับงานวิจัยของนริศ ชนะประสพ (2532)ที่ว่าปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ไม่มีเวลา กลัวได้รับความเดือดร้อน ขาดความรู้เรื่อง การอนุรักษ์ ขาดข้อมูลทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนขาดการร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น

1.2 ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมการวางแผนที่เป็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็น การสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดยุทธศาสตร์ การหาจุดอ่อน-จุดแข็ง การกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดทำโครงการ การจัดทำงบประมาณและ ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดุลย์ ผลประอินทร์ (2536) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ยังผูกขาดอยู่กับกรมป่าไม้เพราะถือว่าเป็นงานเฉพาะด้านที่ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษ และยังพบว่าควรให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการอนุรักษ์โดยร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติงานประจำปี โดยมีการประสานสอดคล้องกับแผนงานในระดับหมู่บ้านตำบล อำเภอ จังหวัด ไปสู่ระดับชาติ

1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติที่เป็นปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นการเข้าอบรมรับความรู้ ร่วมการปฏิบัติ การเผยแพร่ข่าวสารในการปลูกป่า บำรุงป่า การเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ล่าสัตว์ป่า ป้องกันไฟป่า เก็บหาของป่า การรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้ การกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้

ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับปานกลางและน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของประสพสุข ลีอินทร์ (2531) ที่ทำปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการป้องกันรักษาป่า ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ขาดอำนาจในการจับกุม ถูกบ้านไม้ให้ความร่วมมือกับทางราชการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนริศ ชนะประสพ (2532) ที่ได้รับข้อเสนอแนะว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ และกำหนดวันเวลาล่วงหน้า เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม

1.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ปรับปรุงผลที่เป็น ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเทือกเขาพระ-เขาสูง ซึ่งประกอบด้วยประเด็นการวางแผนการติดตามและประเมินผล ปรับปรุงผลการปฏิบัติตาม แผน ป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพงศักดิ์ จักรเดชะ (2540) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์พญาบาทการมีส่วนร่วมของชาวบ้านใน 4 ขั้นตอน ชาวบ้านมี ส่วนร่วมในระดับปานกลางดังนี้ ขั้นตอนการค้นพบปัญหาและสาเหตุ ขั้นตอนการวางแผน ดำเนินการ และขั้นตอนการปฏิบัติในระดับปานกลาง และขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับต่ำ

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

2.1 ผลการวิเคราะห์ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

2.1.1 ชุมชนควรมีส่วนร่วมต่อการประชุมวิเคราะห์ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้ โดยมีประเด็นการสำรวจรวบรวมข้อมูลของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การตัดสินใจใช้หรือ การเก็บรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การป้องกันรักษาป่า การล่าสัตว์ป่าอยู่ในระดับมาก ส่วนการป้องกันไฟป่าการป้องกันการเก็บหาของป่า การกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวน อุทยานสอดคล้องกับไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527:7) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้ บรรลุวัตถุประสงค์ประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ต้องร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหาและ สาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนรวมถึงความต้องการของชุมชนร่วมค้นหา และสร้างรูปแบบ ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.1.2 ชุมชนควรมีส่วนร่วมต่อการวางแผน โดยมีประเด็นการจัดทำโครงการ การและจัดหางบประมาณการป้องกันรักษาป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่าการเก็บหา ของป่า อยู่ในระดับมาก ส่วนการสร้างวิสัยทัศน์ การกำหนดพันธกิจ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดยุทธศาสตร์ การหาจุดอ่อน จุดแข็งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สอดคล้องกับสมยศ

ทุ่งหว้า (2534:220-222) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกวิธีการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนดำเนินกิจกรรมจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีการใดและสอดคล้องกับเจมส์คีย์ ปิ่นทอง (2526:15)การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

2.1.3 ชุมชนควรมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การปลูกป่า การป้องกันรักษาป่าระบบ การล่าสัตว์ป่า การป้องกันไฟป่า การเก็บหาของป่าอยู่ในระดับสูง การกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน การแข่งขานกับเจ้าหน้าที่ อยู่ในระดับน้อย สอดคล้อง เวอร์จอน (Versjon.2001 อ้างถึงในสมภพ เจริญทนต์และคณะ.2548) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนประกอบด้วยมีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม มีการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ดี และสอดคล้องกับมานะ บุญยานันต์ (2542:3)กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินี้เป็นการร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อประโยชน์ ต่อมนุษย์อย่างกว้างขวางทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2.1.4 ชุมชนควรมีส่วนร่วมต่อการติดตามประเมินผลและปรับปรุงผลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า การติดตามประเมินผลและการปรับปรุงผลด้านการป้องกันรักษาป่า การปลูกป่าการป้องกันการล่าสัตว์ป่า การป้องกันไฟป่า การกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน อยู่ในระดับน้อยกับบอकिन รพีพัฒน์ (2539:49) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาจะต้องมีการติดตามประเมินผล การพัฒนาจึงจะประสบความสำเร็จ

2.2 จากการค้นพบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทั้ง 4 ด้านตลอดจนความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 7 คน นำมาประมวลสังเคราะห์เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีข้ออภิปรายดังนี้

สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์และเลือกประเด็นปัญหา
2. เลือกปัญหา
3. กำหนดวิธีการโดยใช้วิธีการปรับปรุงกับประเด็นปัญหาในระดับมากถึงปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

และใช้วิธีการดำรงรักษากับประเด็นปัญหาในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

4. สร้างรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
5. ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินบทบาท
6. รายงานผล

ข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อสร้างรูปแบบรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยการประชุมสนทนากลุ่ม แล้วนำมาประเมินบทบาทกับชุมชน ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. โดยให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลทุ่งทอง หนองบัว หนองกลับ จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นกลุ่มที่เป็นรูปธรรมโดยมีการตั้งคณะกรรมการบริหาร และจัดทำแผนปฏิบัติงาน โดยใช้รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ออกเขาพระ-เขาสูงมาเป็นข้อมูลเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นระบบ
2. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ออกเขาพระ-เขาสูง ควรประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานกับอำเภอหนองบัว เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เพื่อให้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นไปอย่างได้ผล
3. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลทุ่งทอง หนองบัว หนองกลับ การจัดทำโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ออกเขาพระ-เขาสูง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้นำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาสร้างเป็นรายได้ และการเก็บภาษีเพื่อมาจัดสรรเป็นงบประมาณในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ออกเขาพระ-เขาสูง อันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดไป
4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยการสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : 2540.
- , มุมมองใหม่เมืองไทย. กรุงเทพฯ : สารคดี, 2546 .
- , แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.
- การผังเมือง, กรม. แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
บริเวณเทือกเขาพระ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. ข่าวสาร. ฉบับที่ 73/2542
กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ. การพึ่งตนเอง ศักยภาพในการพัฒนาชนบท.
กรุงเทพฯ : สถาบันทอโลกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา , 2530.
- เกษม จันทร์แก้ว . วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม . กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์ , 2530.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน . แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) . กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการฯ , 2544.
- จิรพล สีนธูวา. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในสายตาของนักสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : 2538.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง . การบริหารการพัฒนาชนบท . กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2526.
- เจริญ ภัสระ . “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐ,” วารสารสมาคมรัฐ
ประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย 12 (พฤษภาคม 2540) : 1,3.
- ฉลอง ฉิชสี. การมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต . กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2541.
- เลียบ ไทยยัง. “กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมในชุมชน,” ในรายงานผลการดำเนินงาน
ของสมาคมมิตรชนบท ต่อ LDAP (ประจำปีไตรมาส), 2529.
- เฉลียว บุรีศักดิ์. ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน . กรุงเทพฯ : เอส. อาร์, 2545.
- ชัยณรงค์ แก้วอยู่. บรรยายการองค์การกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน: ศึกษาเฉพาะ
กรณีข้าราชการตำรวจกองทะเบียนพลตำรวจ . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต .
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2541.
- ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท . นนทบุรี : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2539.

- ชูเกียรติ ภัชลี. การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานกับพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิบัติงานของตำรวจ ชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- ทัศนีย์ ไทยภิรมย์. "การพัฒนาชุมชน: วิธีการระดมการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน," การประชุมสงเคราะห์ 26 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2526) : 43
- นถาวรณ ชูณะภิญจน. "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางเลือกของการอนุรักษ์หรือแต่กระแสสังคม" เส้นทางสีเขียว 9 (2545) : 29
- นริศ ชนะประสพ. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชนในท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอหนองงอแง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. "กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน" ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- นิวัติ เรืองพานิช. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ไร่สีเขี้ยว, 2539.
- บัณฑุร อ่อนคำ. "สถาบันการศึกษากับการพัฒนา," จุลสารทางการพัฒนา (1 กันยายน 2525) : 39
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น. 2535.
- บุษมา กุศลกุล. ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ความรู้ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.
- ประดอง กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

- ประสพสุข คีอินทร. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน
ภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล , 2531.
- ปรัชญา เวสารัชช์. รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท .
สถาบันไทยคดีศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2530.
- ป่าไม้.กรม.การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวกรมป่าไม้.ศูนย์วิจัยการป่าไม้, 2541.
- ป่าไม้เขตนครสวรรค์ , สำนักงาน . รายงานสรุปผลการดำเนินงานแผนงานส่งเสริมและพัฒนาการ
ป่าไม้ประจำปี พ.ศ. 2542 . นครสวรรค์ : สำนักงานป่าไม้เขตนครสวรรค์ , 2542.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร.ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชนสาขาพัฒนาชุมชน . กรุงเทพฯ : คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2543.
- พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเดชะ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่
อุทยานแห่งชาติแม่โต อำเภอสอดิ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต .
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2540.
- พิสิญ์ บุญชัย. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรมการσταตำบล : ศึกษา เฉพาะกรณี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต . กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2528.
- ไพรัตน์ เชนะรินทร์. “ นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาใน
ปัจจุบัน” การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.กรุงเทพฯ : สักดิ์โสภณาการพิมพ์ ,
2539.
- มานะ บุญยานันต์. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนซับจำปา อำเภอกำแพง
จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,
2542.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย
2526.
- เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,สำนักงาน.กฎหมายรัฐธรรมนูญไทย.(Online).Available :
<http://www.parliament.go.th/con40/sec-3.htm> [30 มกราคม 2548]
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: บทบาทขององค์กรใน
ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเคชั่นสโตร์, 2535.
- สมนึก อ่องเอิบ.อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพานิช,2519.

สมพร ปิ่นอักษรสกุล. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ :

ม.ป.ท. 2535.

สมภพ เจิมขุนทด. รายงานฉบับสมบูรณ์ การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืน เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. นครสวรรค์ :

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2548.

สมยศ หุ่นแก้ว. การพัฒนาชนบท. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ.
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2534.

สมศักดิ์ สุขางค์. เอกสารทางวิชาการแนวทางการพัฒนาป่าไม้ของไทยในปัจจุบัน การ
บรรยายพิเศษทางวิชาการป่าไม้ประจำปี 2532 . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,
2532 .

สมิทธิ สระอุบล . มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.

สวาท เสนาณรงค์และวิไลเจิด ทวีสิน .แบบเรียนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญอักษร, 2532.

สิน พันธุ์พินิจ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการป่าไม้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2535.

สุชาติ อรุณวุฒิจำงศ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการธุรกิจเพื่อการ
พัฒนาชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2541.

อภิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ วัฒนธรรมไทย.
กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะสุข, 2527.

อดุลย์ พลประอินทร์. ศึกษาบทบาทของหน่วยงานระดับอำเภอในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ :
กรณีศึกษาอำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต .
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2536.

อายุ พรหมบุปผา. นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ : คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.

อำนาจ กอานิช . การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : 2530.

อุทิศ กุฎอินทร์. เอกสารประกอบการฝึกอบรมการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรสำหรับเยาวชน
ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.

อุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช,กรม (Online).Available : <http://www.dnp.go.th/stat/stat41/TAB1.pdf> [30 มกราคม 2548]

----- . (Online).Available : <http://www.dnp.go.th> [1 กุมภาพันธ์ 2548]

Agbayani,J.A. . **Popular Participation in Community Development in the Philippines.**

Manila: University of the Philippines, 1974.

Beal, G.M. . **Rural Sociology.** New. York :Longman,1956.

Chapin, F.S. "Social Participation and Social Intelligence," pp 215-217.in **Handbook of Research Design and Social Measurement.**3 rd ed, New York Academic Press, 1977.

Levitan,Lois Carol,"The Extent and the Significance of The Use of Local Natural Resources by Residents of the Mountaintop Town of Geen County, New York" Cornell University, New York,U.S.A.,1994.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Sawan Rajabhat University

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Rajabhat Sawanburi Rajabhat University

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () ตามสภาพความเป็นจริง

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ () ต่ำกว่า 30 ปี () 30-40 ปี () มากกว่า 40 ปี
3. ตำแหน่งในครัวเรือน () หัวหน้าครัวเรือน () ภรรยา
() บุตรบรรลุนิติภาวะ
4. อาชีพ () เกษตรกรรม () รับจ้าง () ข้าราชการ
() นักเรียน () อื่นๆ
5. การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี
() สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับปัญหาแต่ละรายการที่ตรงกับความคิดเห็น

ของท่านมากที่สุด เมื่อท่านมีส่วนร่วม หรือ หากท่านจะเข้ามามีส่วนร่วมในกรมอุทยาน

แห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับมาก
- 3 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับน้อย
- 1 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับปัญหา				
	5	4	3	2	1
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวข้อง</p> <p>การวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1.การสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>2.การประชุมวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาการใช้ทรัพยากรป่าไม้ ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>3.การตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>4.การประชุมสรุปปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>5.การสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>6.การกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>7.การกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>8.การกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>9.การหาจุดอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง</p> <p>10.การจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>11.การจัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p>					

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับปัญหาแต่ละรายการที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เมื่อท่านมีส่วนร่วม หรือ หากท่านจะเข้ามามีส่วนร่วมในกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับมาก
- 3 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับน้อย
- 1 หมายถึง ตามรายการนี้เป็นปัญหาระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับปัญหา				
	5	4	3	2	1
<p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>12. ท่านเคยเข้ารับการศึกษายาอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>13. ท่านเคยเข้าร่วมในการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>14. ท่านเคยเข้าร่วมในการปลูกป่า บำรุงป่า แปลงปลูกป่าชุมชนหรือแปลงปลูกป่ากรณีต่าง ๆ</p> <p>15. ท่านเคยเข้าร่วมในด้านการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ลำสัดว์ป่า ป้องกันไฟป่า เก็บหาของป่า</p> <p>16. ท่านเคยเข้าร่วมในการกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง มีนวนอุทยาน</p> <p>17. ท่านเคยเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>18. ท่านเคยรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่ เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป่าไม้</p> <p>ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลปรับปรุงผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>19. ท่านเคยร่วมวางแผนการติดตามและประเมินผลปรับปรุงผลว่าสภาพป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง สมบูรณ์ขึ้นหรือลดลง</p> <p>20. ท่านเคยร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผลปรับปรุงผล ผลกระทบที่เกิดจากการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นนวนอุทยาน</p> <p>21. ท่านเคยร่วมนำผลการติดตามและประเมินผลปรับปรุงผล ไปใช้วางแผนการป้องกัน การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นนวนอุทยาน</p>					

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Rajabhat Sawanburi Rajabhat University

ภาคผนวก ข

บันทึกการประชุมสหศึกษาคณะ

สรุปบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม

วันที่ 23 กันยายน 2548

ณ สำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ อำเภอหนองบัว

จังหวัดนครสวรรค์

ผู้เข้าร่วมประชุม	1. ดร. สมภพ	เจิมขุนทด	ประธาน
	2. นายพนม	จันทร์คิมธุ์	
	3. นายละมุล	ไชโย	
	4. นายณัฐชัย	นุชชม	
	5. นายสมานิช	กรอบเพชร	
	6. นายขาว	พัลลศรี	
	7. นางกรวิภา	เกิดสงฆ์	
	8. นายเกรียงไกร	จรัสจรัสชัย	พิธีกร
	9. นายวีระ	ระบอม	ผู้จัดบันทึกการ

ประชุม

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

1. ประธานกล่าวเปิดการประชุมและแนะนำสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
2. พิธีกร (ผู้วิจัย) กล่าวถึงความจำเป็นของการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาค้อ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้
 - 2.1 จุดมุ่งหมายของการวิจัย
 - 2.2 ขั้นตอนของการวิจัย
 - 2.3 ผลการวิจัย
 - ช่วงที่ 1 (ศึกษาปัญหา)
 - ช่วงที่ 2 (สร้างรูปแบบ)
- 2.4 กิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
3. ประธานเสนอภาพรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อุทยานแห่งชาติเขาค้อ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ให้ที่ประชุมพิจารณาโดยอธิบายว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการ

ห้องเพื่อวงชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีกระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่

3.1 ช่วงที่ 1 การสำรวจปัญหาว่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีปัญหาอะไร โดยใช้แบบสอบถาม ผู้ตอบคือ กลุ่มอนุรักษ์ของชุมชน ชมรมอนุรักษ์เยาวชน ผู้นำท้องถิ่น ของ ตำบลทุ่งทอง ตำบลหนองบัว ตำบลหนองก๊ับ จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยตั้งคำถามไว้ 4 ด้าน พบว่าในภาพรวมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง มีปัญหาในระดับน้อยถึงปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ

1. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาโดยละเอียดพบว่า ปัญหาการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ปัญหาการประชุมวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ปัญหาการตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการค้าไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ปัญหาการประชุมสรุปปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการค้าไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน เป็นปัญหาระดับปานกลางทั้งหมด

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า ปัญหาการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหา การกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ปัญหาการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ปัญหาการหาจุดอ่อน-จุดแข็ง ที่เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง ปัญหาการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขต เทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ปัญหาการจัดทำงบประมาณและ ได้รับความชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน เป็นปัญหาในระดับปานกลางทั้งหมด

ส่วนปัญหาที่ค้นพบอีก 2 ด้าน มีปัญหาในระดับน้อย ก่อปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3.2 ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบ

3.2.1 ผู้วิจัยนำปัญหาทั้งหมด 4 ด้าน รวม 21 ปัญหาซึ่งมีปัญหาระดับปานกลาง น้อย มาคัดแยกออกเป็น 2 ส่วน เพื่อที่จะกำหนดวิธีแก้ไขปัญหา คือปัญหาระดับปานกลางถึงมาก มี 12 ปัญหา ใช้วิธีการแก้ไขปรับปรุงดังนี้

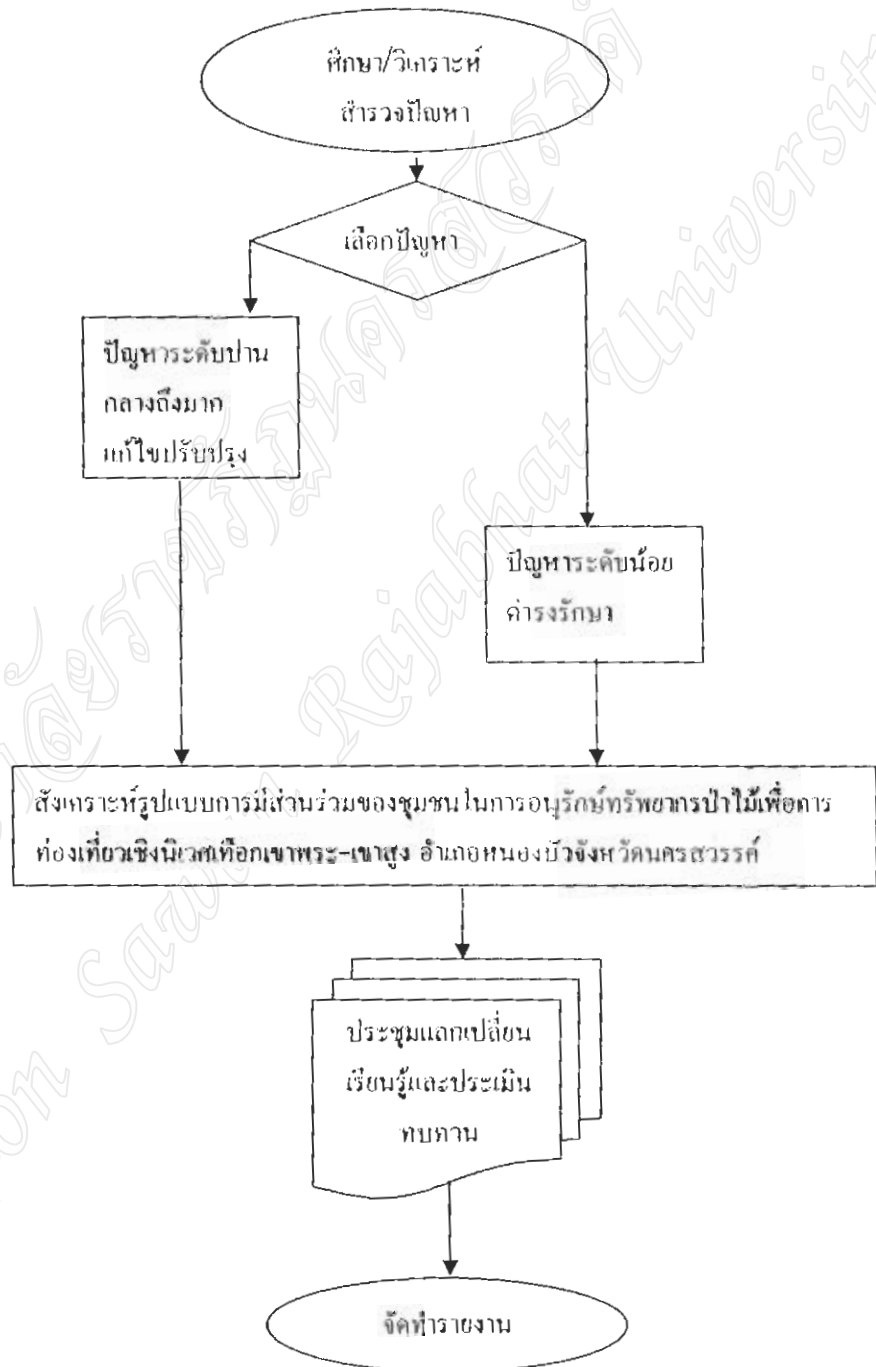
ปัญหาระดับปานกลางถึงมาก	วิธีการแก้ไขปรับปรุง
1. ปัญหาการสำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน	1. ดำเนินการสำรวจ รวบรวมข้อมูลทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุง
2. ปัญหาการประชุมวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน	2. จัดการประชุมวางแผนด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง ด้านการใช้ และการเก็บรักษา ด้านการเพิ่มทุนทรัพยากร และรักษาทรัพยากรที่มีอยู่
3. ปัญหาการตัดสินใจปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	3. จัดการประชุมทั้งส่วนราชการและเอกชนเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดยุทธศาสตร์ ทာจุดอ่อน จุดแข็ง เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง
4. ปัญหาการประชุมสรุปปัญหาเกี่ยวกับการปลูกป่า การป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	4. ดำเนินการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขต เทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน
5. ปัญหาการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	5. จัดทำงบประมาณดำเนินการ ให้เป็นรูปธรรม
6. ปัญหาการกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	6. ประชาสัมพันธ์ รณรงค์ ให้ประชาชนทราบเมื่อมีการปลูกป่า บำรุงป่าในพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง

ปัญหาระดับปานกลางถึงมาก	วิธีการแก้ไขปรับปรุง
<p>8. ปัญหาการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p>	<p>7. ตั้งคณะกรรมการของชุมชนตรวจติดตามการดำเนินการ</p>
<p>9. ปัญหาการหาจุดอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษา ทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง</p>	<p>8. ตั้งคณะกรรมการของชุมชนแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการ</p>
<p>10. ปัญหาการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า และ กำหนดเขต เทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p>	<p>11. ปัญหาการจัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าและกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>12. ปัญหาการเข้าร่วมในการปลูกป่า บำรุงป่า แปลงปลูกป่าชุมชนหรือแปลงปลูกป่ากรณีต่าง ๆ</p>
<p>11. ปัญหาการจัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าและกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p>	
<p>12. ปัญหาการเข้าร่วมในการปลูกป่า บำรุงป่า แปลงปลูกป่าชุมชนหรือแปลงปลูกป่ากรณีต่าง ๆ</p>	

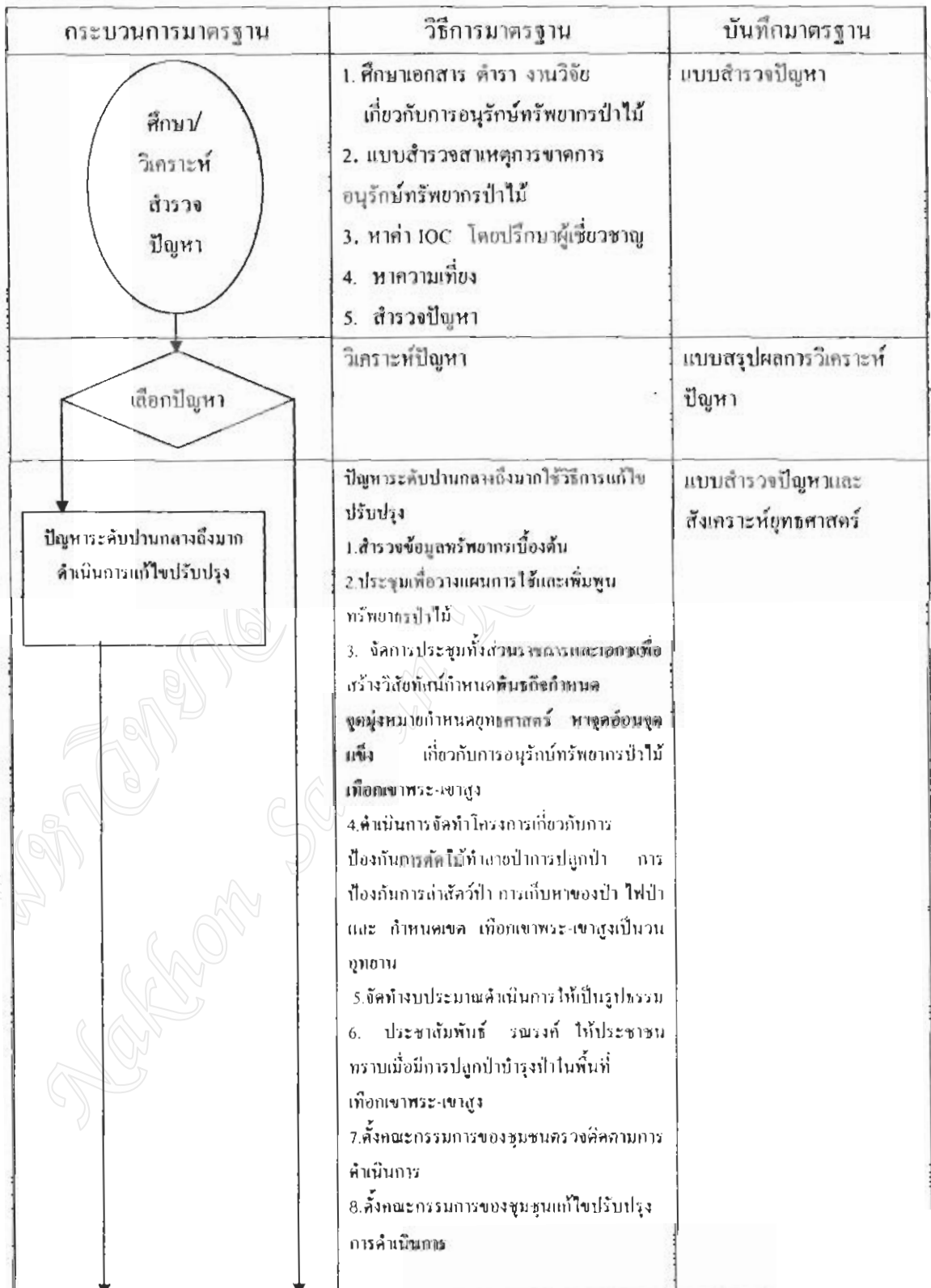
ส่วนปัญหานั้นมี 9 ปัญหา ใช้วิธีการดำรงรักษาดังนี้

ปัญหาระดับน้อย	วิธีการดำรงรักษา
<p>1.ปัญหาการเข้ารับการศึกษาอบรมความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>2.ปัญหาการเข้าร่วมในการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน</p> <p>3.ปัญหาการเข้าร่วมในด้านการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า ลำสัดว์ป่า ป้องกันไฟป่า เก็บหาของป่า</p> <p>4.ปัญหาการเข้าร่วม ในการกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>5.ปัญหาการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>6.ปัญหาการรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่ เมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติป่าไม้</p> <p>7.ปัญหาร่วมวางแผนการติดตามและประเมินผลว่าสภาพป่า ไม้เทือกเขาพระ-เขาสูงสมบูรณ์ขึ้นหรือลดลง</p> <p>8.ปัญหาร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผลผลกระทบที่เกิดจากการ ป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า และกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน</p> <p>9.ร่วมนำผลการติดตามและประเมินผลไปใช้วางแผนการป้องกันการตัด ไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า และ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูง</p>	<p>1.ดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พร้อมปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนของชุมชนรอบเทือกเขาพระ-เขาสูง</p> <p>2.จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้รอบๆเทือกเขาพระเพื่อค้ำเนินกิจกรรมป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า อีกทั้งรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่</p> <p>3.จัดตั้งเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>4.ร่วมขอจัดตั้งเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>5.ดำเนินการประชุมติดตามและประเมินผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า</p> <p>6.นำผลการติดตามและประเมินผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า ที่ได้มาวางแผนในการอนุรักษ์</p>

3.2.2 ผู้วิจัยร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

<p style="text-align: center;">↓</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> <p>ปัญหาระดับน้อย ดำเนินการโดย การดำรงรักษา</p> </div>	<p>ปัญหาระดับน้อยใช้วิธีการดำรงรักษา โดยวิธีการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.อบรมสร้างจิตสำนึก 2.จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ 3.จัดตั้งเครือข่าย 4.ตรวจติดตามการดำเนินการ 5.ขอจัดตั้งเทือกเขาพระเป็นวนอุทยาน 5.ดำเนินการประชุมติดตามและประเมินผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า 5.ดำเนินการประชุมติดตามและประเมินผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า 6.นำผลการติดตามและประเมินผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าที่ได้มาวางแผนในการอนุรักษ์เทือกเขาพระ-เขาสูงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 	<p>แบบสำรวจปัญหาและ สังเคราะห์ยุทธศาสตร์</p>
<p style="text-align: center;">↓</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> <p>สังเคราะห์รูปแบบการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้</p> </div>	<ol style="list-style-type: none"> 1.กระบวนการ FGD 2.สังเคราะห์รูปแบบการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ 	<p>แบบบันทึกการประชุมกลุ่ม ภาพรูปแบบการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้</p>
<p style="text-align: center;">↓</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> <p>ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประเมินบทบาท</p> </div>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเมินบทบาท 1 2. ประเมินบทบาท 2 3. ประเมินบทบาท 3 	<p>แบบประเมินบทบาท 1 แบบประเมินบทบาท 2 แบบประเมินบทบาท 3</p>
<p style="text-align: center;">↓</p> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 50%; padding: 10px; width: fit-content; margin: 0 auto;"> <p>จัดทำรายงาน</p> </div>	<p>รายงานผล</p>	<p>แบบเอกสารรายงาน ผลการวิจัย</p>

จากร่างรูปแบบที่เห็น รูปแบบจะมี 3 ส่วน ประกอบด้วย กระบวนการมาตรฐาน
วิธีการมาตรฐาน และบันทึกมาตรฐาน เฉพาะกระบวนการมี 6 ขั้นตอน คือ สำรวจปัญหา
เลือกปัญหา กำหนดยุทธศาสตร์ สังเคราะห์รูปแบบ ประเมินทบทวน และจัดทำรายงาน เข้าที่
ประชุมสนทนากลุ่มให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นรับรองรูปแบบ พร้อมทั้งให้คำแนะนำในส่วนอื่นๆ
(ถ้ามี) ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่ในขั้นนี้

ประเมินทบทวนรูปแบบ

ผู้วิจัยจะนำรูปแบบ(ส่วนที่เป็นปัญหาทั้งหมด) 4 ด้าน และยุทธศาสตร์หรือ
วิธีแก้ไขปัญหาที่กำหนดขึ้น ไปประเมินทบทวนหรือทดลองใช้โดยกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ตำบลละ 5 คน รวม 15 คน เป็นผู้ปฏิบัติ จำนวน 3 ครั้ง ประเมินผลโดยเกณฑ์การบริหาร
ระบบคุณภาพวิจัย และผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน ทำการประเมินสภาพจริงโดยใช้เกณฑ์การ
บริหารระบบคุณภาพเป็นวงจร PDCA โดยมีระดับคุณภาพของแต่ละกิจกรรม คือ พอใช้ และ
ปรับปรุง

4. ประชานแจ้งให้ที่ประชุมแสดงความกลั่นเห็น หากเห็นชอบตามที่เสนอมาทั้งหมดขอให้
ลงลายมือชื่อรับรองรูปแบบในเอกสาร

5. ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นชอบและลงลายมือชื่อรับรองรูปแบบ

เปิดประชุมเวลา 16.30 น.

ลงชื่อ **ดร.สมภพ เจริญนท**

(สมภพ เจริญนท)

ประธานการประชุมสนทนากลุ่ม

ลงชื่อ **นายพนม จันทร์ลิขัฐ**

(นายพนม จันทร์ลิขัฐ)

ลงชื่อ **นายละมุล ไชยโย**

(นายละมุล ไชยโย)

ลงชื่อ **นายขาว พัลศรี**

(นายขาว พัลศรี)

ลงชื่อ **นางกรวิภา เกิดสงฆ์**

(นางกรวิภา เกิดสงฆ์)

ลงชื่อ **นายณัฐชัย นุชชม**

(นายณัฐชัย นุชชม)

ลงชื่อ นายสมาน โกรบเพชร

(นายสมาน โกรบเพชร)

ลงชื่อ นายเกรียงไกร จิรจรัสชัย

(นายเกรียงไกร จิรจรัสชัย)

ลงชื่อ นายวีระ ระบอบ

(นายวีระ ระบอบ)

ผู้ลงบันทึกการประชุม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Rajabhat Suranaree Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Rajabhat Surin Rajabhat University

ภาคผนวก ก

บันทึกผลการประเมินทบทวน

บันทึกผลการประเมินบทบาทงานการทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดตราดที่

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			สรุป
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
การมีส่วนร่วมด้านการประชุมที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ปัญหาด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ 1.ดำเนินการสำรวจ รวบรวมข้อมูล ทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
2.จัดการประชุมเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วน ร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เทือกเขาพระ-เขาสูงด้านการใช้และการ เก็บรักษา	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
3.จัดการประชุมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจจัดการทรัพยากรป่าไม้ ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษา ทรัพยากรที่มีอยู่	ปรับปรุง	ปรับปรุง	ปรับปรุง	ปรับปรุง-
4.สรุปปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษา ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่ต่อไป	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			สรุป
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้				
1. สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
2. กำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
3. กำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
4. กำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ				
กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
5. หาจุดอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง
6. จัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
7. จัดทำงบประมาณและสูรับฝึคชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			สรุป
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
<p>การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติงานด้าน</p> <p>การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1. ดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พร้อมปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนของชุมชนรอบเทือกเขาพระ-เขาสูง</p> <p>2. จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้รอบๆเทือกเขาพระเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า อื่นๆทั้งรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่</p> <p>3. จัดตั้งเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>4. ร่วมขอจัดตั้งเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>5. ประชาสัมพันธ์ รณรงค์ ให้ประชาชนทราบเมื่อมีการปลูกป่า บำรุงป่าในพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง</p>	<p>ปรับปรุง</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p>	<p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p>	<p>พอใช้</p> <p>พอใช้</p> <p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p>	<p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p> <p>ปรับปรุง</p> <p>พอใช้</p>

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน			สรุป
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	
<p>การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้</p> <p>1. ดำเนินการประชุมติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า</p> <p>2. นำผลการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าที่ได้มาวางแผนในการอนุรักษ์เทือกเขาพระ-เขาสูงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น</p>	ปรับปรุง	พอใช้	พอใช้	พอใช้
	ปรับปรุง	ปรับปรุง	พอใช้	ปรับปรุง

ผลการประเมินทบทวนรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ-เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าการสำรวจรวบรวมข้อมูลทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง การประชุมเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เทือกเขาพระ-เขาสูง การใช้และดูแลรักษา จัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขต เทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานจัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน จัดทำโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน จัดทำงบประมาณและผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและกำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน ดำเนินการอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พร้อมปลูกจิต

สำนักแก้วเขาสวนของชุมชนรอบเทือกเขาพระ-เขาสูง จัดตั้งเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประชาสัมพันธ์ วรรณคดี ให้ประชาชนทราบเมื่อมีการปลูกป่าบำรุงป่าในพื้นที่เทือกเขาพระ-เขาสูง ดำเนินการประมงติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า

อยู่ในระดับพอใช้

ส่วนจัดการประชุมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่สรุปปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ด้านการเพิ่มพูนทรัพยากรและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่ต่อไป สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน การกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า ไฟป่าและ กำหนดเขตเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยาน หาดูอ่อน-จุดแข็ง เกี่ยวกับใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเก็บรักษาทรัพยากรป่าไม้ที่มีแนวโน้มว่าจะขาดแคลน ของเทือกเขาพระ-เขาสูง จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้รอบๆ เทือกเขาพระเพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่า อีกทั้งรายงานหรือแจ้งข่าวกับเจ้าหน้าที่ ร่วมขอจัดตั้งเทือกเขาพระ-เขาสูงเป็นวนอุทยานเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นำผลการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงผลในการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกป่า การป้องกันการล่าสัตว์ การเก็บหาของป่า การป้องกันไฟป่าที่ได้มาวางแผนในการอนุรักษ์เทือกเขาพระ-เขาสูงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ปรับปรุง

(ลงชื่อ) นายกาเหว่า ศรีเสงี่ยม

(นายกาเหว่า ศรีเสงี่ยม)

(ลงชื่อ) นายกิตติวัฒน์ ท้าวัง

(นายกิตติวัฒน์ ท้าวัง)

(ลงชื่อ) นายไกรสร เฟื่องนุ่น

(นายไกรสร เฟื่องนุ่น)

(ลงชื่อ) นายขจร หลวงประทุม

(นายขจร หลวงประทุม)

(ลงชื่อ) นายเชิง ครองสิน

(นายเชิง ครองสิน)

(ลงชื่อ) นายเด่น โลหะเวช

(นายเด่น โลหะเวช)

(ลงชื่อ) นายทวี พรหมอ่อน

(นายทวี พรหมอ่อน)

(ลงชื่อ) นายบรรเจิด กะสุวรรณ

(นายบรรเจิด กะสุวรรณ)

(ลงชื่อ) นายบุญ ไบสนธ์

(นายบุญ ไบสนธ์)

(ลงชื่อ) นายประจวบ ศรีเมฆ

(นายประจวบ ศรีเมฆ)

(ลงชื่อ) นายพิชญ เฟื่องน่วม

(นายพิชญ เฟื่องน่วม)

(ลงชื่อ) นายคงศักดิ์ สังฤทธิ

(นายคงศักดิ์ สังฤทธิ)

(ลงชื่อ) นายจักรี อ่วมถักดี

(นายจักรี อ่วมถักดี)

(ลงชื่อ) นายจำรอง ครองสิน

(นายจำรอง ครองสิน)

(ลงชื่อ) นายจรัส ศาสตร์อนงค์

(นายจรัส ศาสตร์อนงค์)

(ลงชื่อ) นายเกรียงไกร จิรจิริงชัย ผู้บันทึก

(นายเกรียงไกรจิรจิริงชัย) และประเมิน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายเกรียงไกร จิรจรัสชัย
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 6
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ 12 อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
วัน เดือน ปีเกิด	20 กันยายน 2503
สถานที่เกิด	10 หมู่ที่ 1 ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
สถานที่อยู่ในปัจจุบัน	117/3 หมู่ที่ 4 ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	1. ประกาศนียบัตรวิชาการป่าไม้ โรงเรียนป่าไม้ จังหวัดแพร่ พ.ศ.2524 2. ส่งเสริมการเกษตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช พ.ศ.2531